

ΑΝΑΚΑΛΥΨΕ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΜΦΙΠΟΛΗΣ /

DISCOVER THE HISTORY OF AMPHIPOLIS

www.borderlessculture.eu

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Interreg
Greece-Bulgaria
BORDERLESS CULTURE
European Regional Development Fund

**ΑΝΑΚΑΛΥΨΕ
ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ ΑΜΦΙΠΟΛΗΣ /**

**DISCOVER
THE HISTORY
OF AMPHIPOLIS**

Ελληνικά

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΖΙΤΖΙΚΩΣΤΑΣ

Περιφερειάρχης
Κεντρικής Μακεδονίας.

Ο Τύμβος Καστά στην Αμφίπολη Σερρών, με τα μοναδικά και σπάνια αρχαιολογικά ευρήματα, αποτέλεσμα των ανασκαφών των τελευταίων ετών, είναι ένα μοναδικό μακεδονικό μνημείο οικουμενικής σημασίας. Είναι ένας πολύτιμος θησαυρός της μακεδονικής ιστορίας και του ελληνικού πολιτισμού, σε μία από τις πιο σημαντικές και ακμάζουσες πόλεις των Μακεδόνων, την Αμφίπολη.

Είμαστε πραγματικά περήφανοι για το γεγονός ότι η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας ήταν ο πρώτος πολιτειακός φορέας που πίστεψε στη σπουδαιότητα αυτής της αρχαιολογικής ανασκαφής, στήριξε στην πράξη το όραμα μιας ομάδας αφοσιωμένων επιστημόνων με επικεφαλής την αρχαιολόγο Κατερίνα Περιστέρη και χρηματοδότησε το ανασκαφικό έργο που ξεκίνησε το 2012 οδηγώντας στα "αποκαλυπτήρια" των εξαιρετικών ευρημάτων στον Τύμβο Καστά την περίοδο 2012-2014.

Νιώθουμε δέος και θαυμασμό για τον μοναδικό ιστορικό και πολιτιστικό πλούτο που αποκαλύφθηκε μέσα από την ανασκαφική έρευνα. Από την πρώτη στιγμή όμως, νιώσαμε και τη μεγάλη ευθύνη να αναδείξουμε και να διαφυλάξουμε αυτό το σπάνιο μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς που επιβεβαιώνει την ιστορική πραγματικότητα της περιοχής μας. Προς αυτή την κατεύθυνση, αποφασίσαμε να βάλουμε όλες μας τις δυνάμεις και να αξιοποιήσουμε όλα τα διαθέσιμα μέσα, τηρώντας στο ακέραιο τη δέσμευσή μας.

Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας σταθερά πρωτοστατεί στη συνέχιση και ολοκλήρωση της αρχαιολογικής έρευνας ώστε να αποκαλυφθούν όλες οι πτυχές του μεγαλοπρεπούς μνημείου. Και φυσικά, επιμείναμε και προχωρήσαμε στο σχεδιασμό και την υλοποίηση όλων των αναγκαίων παρεμβάσεων με στόχο την ανάδειξη του Τύμβου Καστά και της ευρύτερης περιοχής της Αμφίπολης.

Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας εξασφάλισε και διαθέτει πόρους συνολικού ύψους 2,5 εκατομμυρίων ευρώ, για την αναστήλωση, την αποκατάσταση, τη συντήρηση, την προστασία και την ανάδειξη του Τύμβου Καστά και της ευρύτερης περιοχής στην Αμφίπολη. Εργαζόμαστε συντονισμένα και μεθοδικά σε συνεργασία με όλους τους φορείς ώστε να συνεχιστούν και να ολοκληρωθούν οι δράσεις που θα επιτρέψουν να γίνει σύντομα επισκέψιμος ο μνημειακός χώρος, ώστε να προβάλλουμε παγκοσμίως, το μνημειακό ταφικό συγκρότημα του Τύμβου Καστά και την ευρύτερη περιοχή της Αμφίπολης.

Όραμά μας στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας είναι ο Τύμβος Καστά να ανοίξει τις πύλες του το ταχύτερο δυνατό για τους επισκέπτες από ολόκληρη την Ελλάδα και το εξωτερικό και να καταστεί πόλος παγκόσμιου ενδιαφέροντος. Θέλουμε όλοι οι πολίτες της Ελλάδας και του κόσμου να επισκεφθούν και να θαυμάσουν τους θησαυρούς του πανέμορφου αυτού μακεδονικού μνημείου, βιώνοντας πρωτόγνωρες εμπειρίες. Άλλωστε αυτή είναι η προτεραιότητα του έργου της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας: ο Τύμβος Καστά να αποτελέσει κορυφαίο πολιτιστικό και τουριστικό προορισμό, να συνδεθεί με τα σπουδαιότερα ιστορικά μας μνημεία, το Ανάκτορο της Αρχαίας Πέλλας, το Ανάκτορο των Αιγών, την πανεπιστημιακή ανασκαφή στη Βεργίνα, το Δίον, τα Στάγειρα, τον Όλυμπο, καθώς και το νέο Μουσείο της Βεργίνας, την κατασκευή του οποίου χρηματοδοτεί η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, ώστε να φωτιστεί πλήρως η ιστορική αλήθεια και η μοναδική πολιτιστική κληρονομιά της Μακεδονίας.

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΠΕΡΙΣΤΕΡΗ

Αρχαιολόγος, Υπεύθυνη
Ανασκαφής Τύμβου Καστά,
Επίτιμη Διευθύντρια Αρχαιοτήτων,
Τομεάρχης Πολιτισμού
Περιφέρειας Κεντρικής
Μακεδονίας

Αρχαία Αμφίπολη και Μνημειακό Ταφικό Συγκρότημα Τύμβου Καστά...
...μία μαγική απόδραση στο χρόνο μέσα από μια περιήγηση σε χώρους αγαπημένους που έχει φέρει στο φως η αρχαιολογική σκαπάνη στην Κεντρική Μακεδονία.

Επιθυμία της γράφουσας μέσα από τις σελίδες του κειμένου να ταξιδέψουν οι αναγνώστες στο "οικουμενικό" Μακεδονικό Ταφικό Συγκρότημα του Τύμβου Καστά, καθώς και στον ευρύτερο σημαντικό Αρχαιολογικό Χώρο της Αμφίπολης, μιας "μεγάλης" αρχαίας πόλης με τα τείχη, τις κατοικίες, τα ιερά, τα εργαστήρια, το γυμνάσιο, το θέατρο, την απέραντη νεκρόπολη με αποκορύφωμα το Ταφικό Μνημείο του Τύμβου Καστά.

Στον Τύμβο Καστά η νεότερη ανασκαφική έρευνα 2012-2014 με υπεύθυνη αρχαιολόγο την γράφουσα ανακάλυψε το μοναδικό Μνημειακό Ταφικό Συγκρότημα του τελευταίου τετάρτου του 4^{ου} αι π.Χ. που κατασκευάστηκε έπειτα από παραγγελία του Μεγάλου Αλεξάνδρου και μαρτυρεί την εξέχουσα προσωπικότητα του "αφηρωισμένου νεκρού", προς τιμή του οποίου αποδόθηκαν λατρευτικές τιμές από την κοινωνία της εποχής του.

Αποτελείται από τον μαρμάρινο περίβολο διαμέτρου 158,40 μ., τον σύνθετο Μακεδονικό τετράχρωο Τάφο και τον Λέοντα στην κορυφή του Τύμβου. Στον σύνθετο Μακεδονικό Τάφο ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει την μνημειακή κλίμακα, τις στιβαρές σφίγγες, τις πανέμορφες Καρυάτιδες και πριν τον κυρίως ταφικό θάλαμο με την μαρμάρινη θύρα, το βοτσαλωτό δάπεδο εξαιρετης τέχνης με την αρπαγή της Περσεφόνης από τον Πλούτωνα.

Η ανασκαφική έρευνα απέδειξε ότι ο Λέων που σήμερα βρίσκεται δίπλα στην γέφυρα του Στρυμόνα συνδέεται με το ταφικό σήμα του Τύμβου και τοποθετείται στην κορυφή του, το δε αρχιτεκτονικό υλικό της βάσης του προέρχεται από τον περίβολο.

Είναι τεράστια η προσπάθεια της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας τα τελευταία χρόνια με την χρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ να προχωρήσουν και να υλοποιηθούν οι εργασίες συντήρησης, στερέωσης, αναστήλωσης και ανάδειξης του ταφικού μνημείου, έτσι ώστε να γίνει επισκέψιμο το ταχύτερο δυνατόν με την συνεργασία του Υπουργείου Πολιτισμού και των υπόλοιπων αρμόδιων φορέων.

Η προβολή και ανάδειξη του μνημείου θα οδηγήσει στην πολιτιστική, τουριστική και οικονομική ανάπτυξη της περιοχής και ολόκληρης της Κεντρικής Μακεδονίας.

Ελπίζουμε να απολαύσουν το ταξίδι τους οι αναγνώστες θαυμάζοντας μέσα από τα μονοπάτια πολιτισμού της Αμφίπολης και το μεγαλείο του Μνημειακού Μακεδονικού Συγκροτήματος του Τύμβου Καστά τον πολιτιστικό πλούτο του τόπου μας.

Το ταξίδι αυτό δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί χωρίς την στήριξη και την αμέριστη συμπαράσταση του Περιφερειάρχη Κεντρικής Μακεδονίας Απόστολου Τζιτζικώστα και την συμμετοχή του Υπουργείου Πολιτισμού και του Υπουργείου Μακεδονίας Θράκης και πάνω απ' όλα χωρίς την αγάπη όλων σας που θέλετε να ταξιδέψετε μαζί μας.

"ΑΜΦΙΠΟΛΙΣ"

Σημαντική αρχαία πόλη, σε φυσικά οχυρή θέση, δίπλα στο όρος Παγγαίο, που δεσπόζει και στις δύο όχθες του πλωτού ποταμού Στρυμόνα. Ένα από τα μεγαλύτερα ποτάμια του Ελληνικού χώρου, ο Στρυμόνας διασχίζει την περιοχή του σημερινού Νομού Σερρών. Σημαντικό πλωτό ποτάμι κατά τους αρχαίους χρόνους, που διαδραμάτισε μέγιστο ρόλο στην επικοινωνία και σύνδεση του Αιγαίου με τα Βόρεια Βαλκάνια, καθώς και στην εμπορική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη της περιοχής. Ο Στρυμόνας λατρεύτηκε ως θεός, γιος του Άρη και της Ηλίκης, ενώ στις εύφορες όχθες του δημιουργήθηκαν και γνώρισαν μεγάλη ακμή σημαντικές αρχαίες πόλεις, όπως η Αμφίπολις. Άλλες θεότητες που σχετίζονται με την περιοχή, εκτός από το δωδεκάθεο, είναι ο Διόνυσος, ο Πάνας, ο Ηρακλής κ.α.

Κτισμένη από Αθηναίους αποίκους με στρατηγό τον Άγνωνα, γιο του Νικία, στα 437 π.Χ., γειτονικά με την αρχαία αποικία της Άνδρου Άργιλο, σε περιοχή κατοικημένη ήδη από τους προϊστορικούς χρόνους, διαδραμάτισε αξιόλογο ρόλο κατά τους κλασικούς, ελληνιστικούς, ρωμαϊκούς χρόνους, κοντά στις εκβολές του Στρυμόνα.

Όπως αναφέρει ο Θουκυδίδης (4.102), ονομάστηκε από τον Άγνωνα "Αμφίπολις" επειδή "επ' αμφοτέρα περιρρέοντος του Στρυμόνος, δια το περιέχειν αυτήν, τείχει μακρῶν ἀπολαβῶν ἐκ ποταμοῦ ἐς ποταμόν περιφανή ἐς θάλασσαν τε καὶ ἡπειρον ὠκισεν".

Η πόλη από την ίδρυσή της μέχρι και τους παλαιοχριστιανικούς χρόνους, επηρεάζει όχι μόνο την γύρω περιοχή, αλλά και γενικότερα τον αρχαίο κόσμο.

Υπήρξε πόλη ελεύθερη, σύμμαχος των Αθηναίων. Στα 424 και 422 π.Χ., πρωτοστατεί, πριν την ειρήνη του Νικία το 421 π.Χ., σε σοβαρές επιχειρήσεις μεταξύ Αθηναίων και Λακεδαιμονίων, με αποκορύφωμα τον θάνατο των δυο μεγάλων στρατηγών Κλέωνα και Βρασίδα, έπειτα από μάχη στο βόρειο τείχος της.

Η ανασκαφή της μεγάλης έκτασης των τειχών της αρχαίας πόλης, μήκους 7.500 μ., ιδιαίτερα στην περιοχή του βορείου τείχους, με τις πύλες Α-Γ και της αρχαίας ξύλινης γέφυρας στην πύλη Γ, καθώς και του λιτού τάφου του Βρασίδα εντός των τειχών, στο χώρο του Αρχαιολογικού Μουσείου, μαρτυρούν τον αξιόπιστο λόγο του Θουκυδίδη που ασχολείται με τα μεγάλα ιστορικά γεγονότα της περιοχής.

Κάτω από το σημερινό Μουσείο της Αμφίπολης, μέσα σε απλό κιβωτιόσχημο τάφο, η ασημένια λειψανοθήκη – τεφροδόχος με το χρυσό στεφάνι που αποκάλυψε η ανασκαφική έρευνα και εκτίθενται στο μουσείο, αποδίδονται στο στρατηγό Βρασίδα που λατρεύτηκε ως ήρωας της πόλης και τάφηκε το 422 π.Χ. με τιμές, εσωτερικά των τειχών της (Θουκ.5.18).

Οι Αμφιπολίτες όμως δεν επιθυμούσαν να επιστρέψουν στη μητρόπολη τους και η πόλη έμεινε ελεύθερη μέχρι την εποχή που την κατέλαβαν οι Μακεδόνες με τον Φίλιππο Β', το 357 π.Χ. και την χρησιμοποίησαν ως βάση για τις επεκτατικές επιχειρήσεις τους στην περιοχή ανατολικά του Στρυμόνα (Διόδωρος Σικελιώτης 16.8).

Η "Αμφίπολις", όπως μαρτυρεί η ανασκαφική έρευνα, εξελίσσεται σε σημαντικό κέντρο του μακεδονικού εμπορίου, μέχρι το 160 π.Χ., και ένα από τα βασιλικά νομισματοκοπεία του κράτους.

Η πόλη συμμετέχει στην εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου κατά της Θράκης το 335 π.Χ. Κατά την μεγάλη εκστρατεία για την κατάκτηση της Ασίας το 334 π.Χ., αποτελεί ναυτική βάση γιατί στο λιμάνι της και στις όχθες του Στρυμόνα συγκεντρώνεται ο στόλος του Μεγάλου Αλεξάνδρου (Αρριανός, *Ανάβαση 1.11*). Οι τρεις αξιόλογοι στρατηγοί του Μεγάλου Αλεξάνδρου, Νέαρχος, Ηφαισίων και Λαομέδων διέμεναν στην Αμφίπολη.

Έπειτα από τον θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου, η φρουρά της πόλης με διοικητή τον Αριστόνουν έμεινε πιστή στην Ολυμπιάδα και μόνο μετά από διαταγή της, παρέδωσε την πόλη στον βασιλιά Κάσσανδρο.

Έπειτα από τον θάνατο της Ολυμπιάδας, ο Κάσσανδρος χρησιμοποίησε την Αμφίπολη ως τόπο εξορίας της γυναίκας του Μεγάλου Αλεξάνδρου Ρωξάνης και του μικρού γιου του Αλέξανδρου, όπου και τους στραγγάλισε.

Μετά την νίκη του Αιμιλίου Παύλου στην Πύδνα το 168 π.Χ., οι Ρωμαίοι κατέλαβαν την Αμφίπολη, έπειτα και από την απροθυμία των κατοίκων να αντισταθούν.

Η "Αμφίπολις" ορίστηκε πρωτεύουσα της πρώτης μερίδος (*Στράβων 7.47, Plinius N.H 4.38*) με το όνομα "Μακεδόνων Πρώτη" και αποτέλεσε σημαντικό στρατιωτικό, οικονομικό, εμπορικό και πολιτιστικό κέντρο της περιοχής με το νομισματοκοπείο της (τα νομίσματα έχουν την επιγραφή Μακεδόνων Πρώτης).

Η ανεύρεση πλήθους έργων από την πλούσια νεκρόπολη της πόλης, όπως επιτυμβίων στηλών, είναι μάρτυρες της μεγάλης ακμής της πόλης. Η Εγνατία Οδός που περνά από την περιοχή ευνοεί την εμπορική και πολιτιστική ανάπτυξη της Αμφίπολης και κατά τους ρωμαϊκούς και τους μετέπειτα χρόνους.

Ο πλούτος των οικιστικών καταλοίπων της πόλης, των ελληνιστικών και ρωμαϊκών κατοικιών, που αποκαλύπτονται με τις ανασκαφές δεκαετιών στην περιοχή μέχρι σήμερα καθώς και τα εξαιρετικά για την τέχνη και την χλιδή τους κτερίσματα μεγάλου αριθμού τάφων, από τους ύστερους κλασσικούς, ελληνιστικούς μέχρι και ρωμαϊκούς χρόνους, διαφόρων τύπων, με ιδιαίτερη έμφαση στους μακεδονικούς τάφους, δηλώνουν την μεγάλη εμπορική, πολιτιστική, πολιτική δύναμη της πόλης στον αρχαίο κόσμο.

Οι παλαιοχριστιανικές βασιλικές που χτίστηκαν στην θέση της αρχαίας αγοράς και άλλων δημόσιων κτιρίων δείχνουν την συνέχεια της ζωής της πόλης και στα επόμενα χρόνια.

Από τα περίφημα δημόσια κτήρια, οι ανασκαφές κατά την δεκαετία του 1980, αποκάλυψαν το αρχαίο Γυμνάσιο με την Παλαίστρα και τον Ξυστό, που χρονολογικά ιδρύθηκε στην ελληνιστική εποχή και συνεχίστηκε η λειτουργία του και κατά τους πρώιμους αυτοκρατορικούς χρόνους.

Πλήθος ευρημάτων, όπως επιγραφές, στήλες, νομίσματα δηλώνουν την ακμή του Γυμνασίου και την επιρροή του στην γύρω περιοχή.

Δίπλα του απλώνεται το αρχαίο Θέατρο σε εξέχουσα θέση που δεν έχει ακόμη ανασκαφεί, λεηλατημένο από την οικιστική μανία των νεότερων κατοίκων της περιοχής που προσπάθησαν να κτίσουν τα σπίτια τους από το υλικό του κοίλου του αρχαίου θεάτρου.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΑΜΦΙΠΟΛΗΣ

Η "Αμφίπολις" υπήρξε σημαντικότατο πολιτιστικό, οικονομικό και εμπορικό κέντρο, κατά τη διάρκεια των ιστορικών χρόνων μέχρι και την βυζαντινή εποχή. Ο χαρακτήρας αυτής της σημαντικής πόλης προβάλλεται από τα διαχρονικά μνημεία της. Η αρχαιολογική έρευνα έφερε στο φως το μεγαλύτερο μέρος των αρχαίων τειχών, δημόσια και ιδιωτικά κτίρια, ιερά, χώρους άθλησης, όπως το αρχαίο γυμνάσιο και μεγάλο μέρος της αρχαίας νεκρόπολης.

Ξεκινώντας την περιήγησή του από το Αρχαιολογικό Μουσείο της Αμφίπολης, ο επισκέπτης μπορεί να επισκεφθεί σημαντικές αρχαιολογικές θέσεις της αρχαίας πόλης:

α. Το μακρό τείχος περιέβαλε και προστάτευε την αρχαία Αμφίπολη από τους διάφορους επιδρομείς σε μήκος 7,50 χλμ. Διατηρούνται στο μεγαλύτερο μέρος το βόρειο τείχος, και αποσπασματικά η νότια, δυτική και ανατολική πλευρά των τειχών. Το καλύτερα διατηρημένο τμήμα είναι το βόρειο που σώζεται σε ύψος μέχρι 7,52 μ., στην περιοχή όπου βρίσκονται τα κτίρια του παλιού σιδηροδρομικού σταθμού και πραγματοποιείται το Φεστιβάλ Αμφίπολης. Από τις πέντε σωζόμενες πύλες του μακρού τείχους (Α-Ε) ξεχωρίζει η πύλη Γ, όπου βρίσκεται η μοναδική αρχαία ξύλινη γέφυρα, που αναφέρει ο ιστορικός Θουκυδίδης στο βόρειο τείχος, που χρονολογείται στα 424 - 422 π.Χ. και αναφέρεται στην μάχη Κλέωνος και Βρασίδα μπροστά στα τείχη της Αμφίπολης. Ένα άλλο κτίριο που σχετίζεται με το βόρειο τείχος είναι το "θεσμοφόριο" ή "νυμφαίο". Πρόκειται για ορθογώνιο ιερό, προγενέστερο του βόρειου τείχους, σε απόσταση 1,20 μ. από αυτό, όπου βρέθηκαν πλήθος αναθηματικά αγγεία καθώς και γυναικεία ειδώλια.

β. Το αρχαίο γυμνάσιο της Αμφίπολης είναι βασικό δημόσιο κτίριο για την στρατιωτική, αθλητική εκπαίδευση των νέων σε αθλήματα δρόμου, δίσκου, ακοντίου, πάλης, πυγμαχίας καθώς και καλλιτεχνικής και πνευματικής διαπαιδαγώγησης. Το κτιριακό συγκρότημα του γυμνασίου περιλαμβάνει την παλαίστρα, τον ξυστό, την παραδρομίδα αλλά και σύστημα δεξαμενών για την εξυπηρέτηση των αθλητών και την υδροδότηση του κτιρίου. Το κτιριακό συγκρότημα του γυμνασίου λειτούργησε χρονικά από τους ύστερους κλασικούς χρόνους με ακμή κατά την ελληνιστική εποχή μέχρι τον 1^ο αιώνα μ.Χ.

γ. Στην εκτεταμένη νεκρόπολη των ελληνιστικών και κλασικών χρόνων της αρχαίας Αμφίπολης ξεχωρίζει μία σειρά μακεδονικών τάφων. Ένας από αυτούς είναι ο μακεδονικός τάφος 2 που εντοπίστηκε νοτιοδυτικά του μακεδονικού τάφου 1, στη θέση «Μάντρες». Αποτελείται από δρόμο και από έναν νεκρικό θάλαμο που στεγάζεται με καμάρα. Στο εσωτερικό του θαλάμου εντοπίστηκε νεκρική κλίνη σε σχήμα Γ. Από τα ευρήματα του χρονολογείται στο β' μισό του 3^{ου} αι. π.Χ.

δ. Η ελληνιστική οικία, στα νοτιοδυτικά των παλαιοχριστιανικών βασιλικών και βόρεια του γυμνασίου, χρονολογείται στο 2^ο αι. π.Χ. Γύρω από την κεντρική περιστυλη αυλή (αίθριο), υπάρχουν μικρότερα δωμάτια, που αποτελούν λειτουργικούς χώρους της οικίας. Η ανασκαφική έρευνα έφερε στο φως στο βόρειο τμήμα της οικίας δύο δωμάτια με ωραίες τοιχογραφίες.

ε. Μία ρωμαϊκή έπαυλη και ένα ρωμαϊκό κτίριο αποτελούσαν σημαντικό κτιριακό συγκρότημα της εποχής αυτής. Η ρωμαϊκή έπαυλη βρίσκεται ΝΔ των παλαιοχριστιανικών βασιλικών και χρονολογείται στον 2^ο ή 3^ο αιώνα μ.Χ. Αξιόλογα ψηφιδωτά στόλιζαν τα δάπεδά της, όπως η Αρπαγή της Ευρώπης, ο Ποσειδώνας με την Αμυμώνη και η αρπαγή του Ύλα από τις νύμφες. Τα ψηφιδωτά εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Αμφίπολης. Το ρωμαϊκό κτίριο βρίσκεται ΒΑ της ρωμαϊκής έπαυλης και πρόκειται πιθανότατα για δημόσιο κτίριο, όπως φαίνεται από τις διαστάσεις και την τεχνική κατασκευής του.

στ. Από τους παλαιοχριστιανικούς μέχρι τους μεταβυζαντινούς χρόνους ξεχωρίζουν τέσσερις παλαιοχριστιανικές βασιλικές (Α', Β', Γ', Δ'), ένας περίκεντρος εγγεγραμμένος σε κύκλο ναός, το εξάγωνο (Ε') και ο πύργος του Μαρμαρίου του 14^{ου} αι. μ.Χ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΜΦΙΠΟΛΗΣ

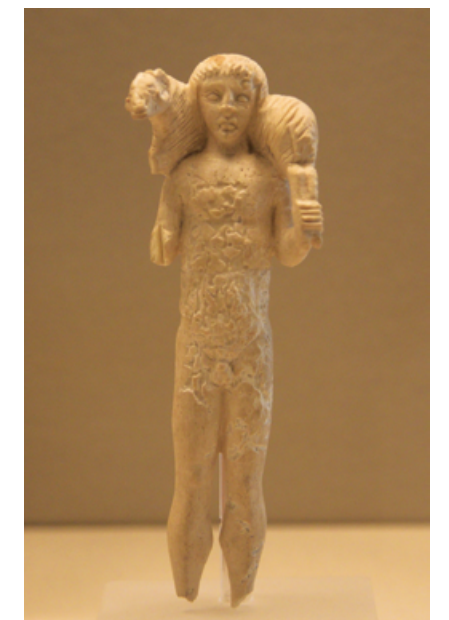
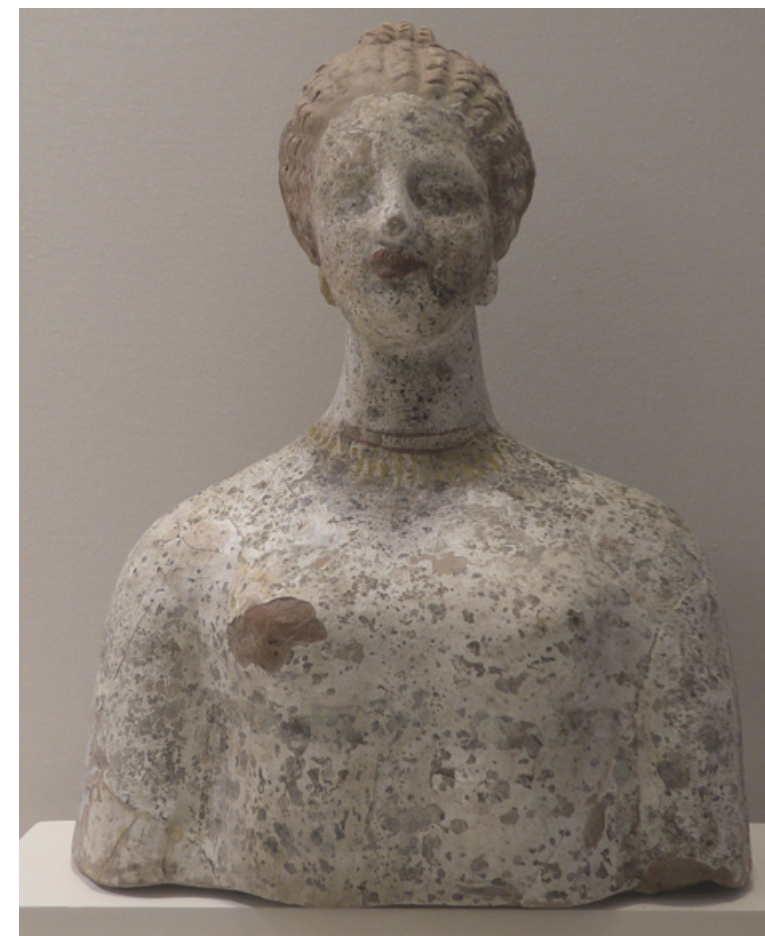
Το Αρχαιολογικό Μουσείο Αμφίπολης έχει καθαρά τοπικό χαρακτήρα και παρουσιάζει τον μεγάλο αρχαιολογικό πλούτο της αρχαίας Αμφίπολης και της ευρύτερης περιοχής της. Στον εκθεσιακό χώρο, στο ισόγειο, παρουσιάζονται ενότητες με αντιπροσωπευτικά εκθέματα από τους προϊστορικούς, κλασικούς, ελληνιστικούς, ρωμαϊκούς, παλαιοχριστιανικούς και βυζαντινούς χρόνους, που προέρχονται από οικισμούς, νεκροπόλεις και ιερά της Αμφίπολης και της ευρύτερης περιοχής της. Το μεγαλύτερο μέρος των ανασκαφών της αρχαίας πόλης πραγματοποιήθηκε από το 1956 μέχρι το 1984 από τον αείμνηστο αρχαιολόγο Δημήτρη Λαζαρίδη, που ήταν και ο ιδρυτής του Μουσείου. Η ανέγερση του παραπάνω μουσείου πραγματοποιήθηκε κατά το χρονικό διάστημα 1984 - 1995.

Κατά την επίσκεψή μας στο Μουσείο προβάλλονται από τις προϊστορικές θέσεις της περιοχής ο οικισμός του λόφου 133 και η νεκρόπολή του, στον Καστά. Εκτίθενται αγγεία, ειδώλια, εργαλεία, όπλα και άλλα ευρήματα που αντιπροσωπεύουν τον τρόπο ζωής του προϊστορικού ανθρώπου στην ευρύτερη περιοχή.

Η ενότητα της έκθεσης που αφορά στην εποχή αυτή περιλαμβάνει ευρήματα από την πόλη της Αμφίπολης και τα δημόσια κτίρια της, ανάμεσα στα οποία ξεχωρίζει το Γυμνάσιο, ο χώρος εκπαίδευσης και άσκησης των νέων της περιοχής. Ο περίφημος «Εφηβαρχικός νόμος» που εκτίθεται στην ενότητα αυτή δίνει πληροφορίες για τους κανόνες εκπαίδευσης των εφήβων. Παράλληλα, μέσα από πλήθος αγγείων, ειδωλίων, γλυπτών και έργων μικροτεχνίας που προέρχονται από διαφορετικές θέσεις της πόλης, προβάλλεται η καθημερινή, δημόσια και ιδιωτική ζωή των κατοίκων καθώς και οι θρησκευτικές τους δοξασίες.

Οι νεκροπόλεις, που βρίσκονται εκτός των τειχών της αρχαίας πόλης, μαρτυρούν τόσο την οικονομική ευμάρεια των κατοίκων της όσο και την κοινωνική ανισότητα που επικρατεί μεταξύ αυτών, καθώς μαζί με τους μνημειακούς μακεδονικούς τάφους συνυπάρχουν οι λαξευτοί και κιβωτιόσχημοι τάφοι που παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία κτερισμάτων.

Στην ενότητα των ρωμαϊκών χρόνων, στην έκθεση, παρουσιάζονται τόσο τα ψηφιδωτά δάπεδα που βρέθηκαν σε ανασκαφές ρωμαϊκών κτιρίων όσο και αγγεία και γλυπτά που εμπλουτίζουν την εικόνα των ανασκαφικών αυτών συνόλων. Ξεχωρίζουν τα πανέμορφα ψηφιδωτά: η αρπαγή της Ευρώπης από το Δία, του Ύλα από τις νύμφες και ο Ποσειδώνας με την Αμμώνη. Η ακμή της πόλης κατά την εποχή αυτή επιβεβαιώνεται και με τη δημιουργία σταθμού Εγνατίας Οδού.

Από τους παλαιοχριστιανικούς και βυζαντινούς χρόνους, εκτίθενται περίτεχνα ψηφιδωτά και αρχιτεκτονικά μέλη από το χώρο των βασιλικών μαζί με δείγματα εργαστηρίων

κεραμικής καθώς και τμήματα τοιχογραφίας ναού από τη θέση Μαρμάριον, σταθμό των ταξιδιωτών του 9^{ου} αιώνα μ.Χ., στις εκβολές του Στρυμόνα.

Στο μικρό σαλόνι του Μουσείου μπορεί κανείς να βρει έντυπο υλικό με ενδιαφέρουσες πληροφορίες τόσο για την έκθεση όσο και για τη νεότερη ιστορία του τόπου, μέσα από ένα χρονικό για την αρχαιολογική έρευνα στην περιοχή.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΑΜΦΙΠΟΛΗΣ

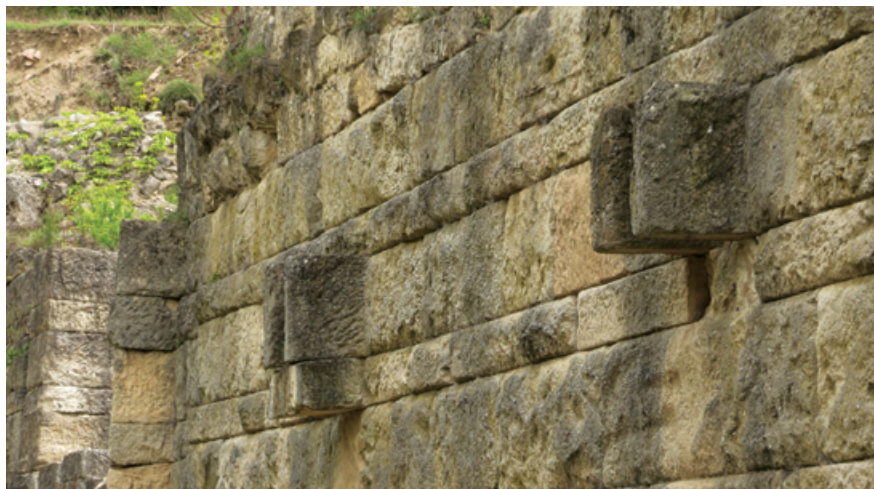
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ

Βόρειο Τείχος

Διπλή Πύλη Α' - Θεσμοφόριο

Στα ΒΑ του Αρχαιολογικού Χώρου της Αμφίπολης, πίσω από τα κτίρια του σιδηροδρομικού σταθμού όπου σήμερα γίνεται το Φεστιβάλ Αμφίπολης, απλώνεται μέρος του βόρειου τείχους παράλληλα με τον ποταμό Στρυμόνα και σε απόσταση 200 μ. από αυτόν, ανάμεσα σε δύο απότομους λόφους, όπου σχηματίζεται μία ομαλή τριγωνική κοιλάδα.

Στην περιοχή αυτή του βόρειου τείχους, μήκους 167 μ., με σωζόμενο ύψος μέχρι 7,25 μ., υπάρχει ένας μοναδικός αποχετευτικός αγωγός όμβριων υδάτων, μήκους 8,05 μ., που αποτελείται από επτά οχτούς και έξι πεσσούς τριγωνικής τομής, για την προστασία της αρχαίας Αμφίπολης από τα ορμητικά νερά του χειμάρρου που κυλούσε ανάμεσα στους λόφους. Τα ανοίγματα των πεσσών δεν επέτρεπαν την είσοδο των εχθρών στην πόλη, ενώ θέση φρουρού υπήρχε σε μια τριγωνική θυρίδα δίπλα στην μεγαλοπρεπή κλίμακα 13 βαθμίδων, που σώζεται μέχρι σήμερα. Στο τμήμα αυτό υπήρχε η διπλή Πύλη Α' των κλασικών και ελληνιστικών χρόνων.

Η νεότερη των ελληνιστικών χρόνων, στα δυτικά, βρίσκεται σε επίπεδο υψηλότερο κατά 2 μ. από την κρηπίδα του τείχους. Η Πύλη αυτή ανοίχθηκε όταν οι προσχώσεις και οι αποθέσεις των φερτών υλών έκλεισαν την παλαιότερη πύλη των κλασικών χρόνων, που βρίσκεται δεξιά της στο αρχικό επίπεδο του τείχους. Πρόκειται για μία από τις πιο σημαντικές πύλες, προφανώς για τις «θράκιες πύλες», σύμφωνα με τον ιστορικό Θουκυδίδη, όπου υπάρχει εσωτερική και εξωτερική αυλή, διαστάσεων 9,40 μ. Χ 3,80 μ.

Ακόμη δυτικότερα συναντάται ένα δεύτερο συγκρότημα αγωγών, πλάτους 4,07 μ., που διατηρείται σε καλή κατάσταση. Αποτελείται από δύο πεσσούς και τρεις οχτούς. Το τείχος με άριστο ισοδομικό σύστημα που σώζεται εδώ σε ύψος 6,25 μ., τερματίζει στην κάθετη παρειά του δυτικού λόφου που είναι τόσο

απόκρημνος ώστε δεν υπήρχε ανάγκη να συνεχισθεί το τείχος πέρα από αυτόν. Το "θεσμοφόριο" βρίσκεται μπροστά στο βόρειο τείχος και σε απόσταση 1,20 μ. από αυτό, δυτικά από το πρώτο σύστημα αγωγών. Αποκαλύφθηκε ένα μικρό ορθογώνιο κτίσμα αρχαιότερης φάσης, διαστάσεων 7,85 μ. Χ 5,95 μ., παράλληλο με το τείχος και σε επίπεδο χαμηλότερο από την κρηπίδα του.

Από τα ευρήματα του χώρου είναι φανερό ότι πρόκειται για μικρό ιερό γυναικείας θεότητας, ένα "θεσμοφόριο", των μέσων του 5^{ου} αιώνα π.Χ. Αν το ιερό αυτό από τη μελέτη των ευρημάτων του μπορεί να χρονολογηθεί με βεβαιότητα πριν το 437 π.Χ., τότε έχουμε ακόμη μια απόδειξη ότι η περιοχή της Αμφίπολης κατοικήθηκε πριν από το 437 π.Χ., έτος ίδρυσής της από τους Αθηναίους.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ

Βόρειο Τείχος
Πύλη Β' – Πύλη Γ' –
Αρχαία ξύλινη γέφυρα

Βόρειο Τείχος – Πύλη Β'

Συνεχίζοντας την περιήγησή μας στο βόρειο τείχος στα δυτικά, με τις πύλες Β' και Γ' φθάνουμε στην αρχαία ξύλινη γέφυρα. Σε απόσταση 70 μ. περίπου δυτικά από την πύλη Β' συναντούμε έναν κυκλικό πύργο, που περικλείσθηκε μέσα σε έναν άλλον, τετράγωνο, σε μια επισκευή του τείχους στην ελληνιστική εποχή, αντικαθιστώντας τον προηγούμενο κυκλικό. Ανάμεσα στην Πύλη Β' και τον κυκλικό πύργο υπάρχουν συγκροτήματα αγωγών αποχέτευσης των ομβρίων, που και εδώ όπως στο βόρειο τμήμα του τείχους, κατά τις περιόδους των βροχών δημιουργούσαν ορμητικούς χείμαρρους. Όλο το διάστημα του τείχους, καθώς και το μετά τον κυκλικό πύργο, είναι θεμελιωμένο σε αμμώδες έδαφος της όχθης του Στρυμόνα.

Ο μόνος λόγος για τον οποίο κτίσθηκε το τμήμα αυτό ήταν να συμπεριληφθεί στις υπάρχουσες οχυρώσεις η αρχαία γέφυρα, η οποία κατά την κατάληψη της Αμφίπολης από τον Βρασιίδα, το 424 π.Χ., δεν υπήρχε. Όπως αφηγείται ο ιστορικός Θουκυδίδης που δικαιώθηκε από την ανασκαφική έρευνα, υπήρχε μόνο μία μικρή φρουρά, στη θέση αυτή.

Το τμήμα του τείχους που περιλαμβάνεται μεταξύ του κυκλικού πύργου και της πύλης της γέφυρας είναι διάτρητο από αγωγούς αποχέτευσης, κάτοψης τραπεζίου. Έχουν σωθεί δεκατρείς οχετοί, υπάρχουν όμως ενδείξεις, τóρμοι με μολύβι για τη στήριξη οβελίσκων, που επιτρέπουν την υπόθεση ότι το συγκρότημα των οχετών επεκτεινόταν.

Βόρειο Τείχος – Πύλη Γ'

Φθάνουμε στην πύλη της γέφυρας, που βρίσκεται σε απόσταση 61,50 μ. δυτικά από τον κυκλικό πύργο. Είναι η μεγαλύτερη και πιο οχυρή πύλη της πόλης (πύλη Γ'), διαστάσεων 13,40 μ. Χ 9 μ., με τοίχους πάχους 2 μ. περίπου. Ο κατασκευαστής της πύλης της γέφυρας φρόντισε ιδιαίτερα να εξασφαλιστεί από τον κίνδυνο πλημμυρών του ποταμού, ενισχύοντας την εσωτερικά και εξωτερικά με πλήθος πασσάλων, που πολλές φορές έχουν τοποθετηθεί ανάμεσα στις λιθοπλίνθους των τοίχων και που οι αιχμές τους προχωρούν πιο βαθιά από το επίπεδο της ευθυντηρίας. Ως πρόσθετο έργο προστασίας κατασκευάσθηκε στο επίπεδο της ευθυντηρίας ένας τοίχος σε σχήμα Π. Στη σημαντική αυτή πύλη κατέληγε η αρχαία γέφυρα, που αναφέρει ο Θουκυδίδης στα γεγονότα της μάχης Αθηναίων και Σπαρτιατών (Κλέωνος και Βρασιίδα), το 422 π.Χ.

Αρχαία Ξύλινη Γέφυρα

Η αρχαία ξύλινη γέφυρα της Αμφίπολης αποτελεί ένα σημαντικό τεχνικό επίτευγμα της αρχαιότητας, που έπαιξε σημαντικότατο ρόλο στην οικονομική και εμπορική ανάπτυξη της αρχαίας πόλης, μιας και συνέδεε τον ποταμό Στρυμόνα με αυτήν. Η Αμφίπολη ήταν πόλη στρατηγικής σημασίας, λόγω της ναυπηγήσιμης ξυλείας που πρόσφερε η περιοχή αλλά και λόγω των χρυσωρυχείων του Παγγαίου.

Στην αρχαία αυτή γέφυρα για πρώτη φορά ανακαλύπτουμε τον τρόπο κατασκευής της υποδομής και της διάταξης των πασσάλων της κατά τους κλασικούς χρόνους.

Η πρώτη αναφορά για την ξύλινη γέφυρα της Αμφίπολης έγινε από τον ιστορικό Θουκυδίδη, που αναφέρει πως η γέφυρα αποτελούσε κομβικό σημείο στην έκβαση του Πελοποννησιακού πολέμου. Συγκεκριμένα, επισημαίνει πως ο Σπαρτιάτης στρατηγός Βρασιίδα, το έτος 422 π.Χ., στην μάχη με τον Κλέωνα, ως νικητής της μάχης, κατέλαβε την γέφυρα, η οποία και συνέδεε την πόλη της Αμφίπολης με το λιμάνι της.

Επίσης, άλλη μια μαρτυρία για την ύπαρξη της γέφυρας έχουμε από τον Αρριανό, στο «Αλεξάνδρου Ανάβασις 11,1», όπου μαθαίνουμε ότι ο Μέγας Αλέξανδρος διάβηκε τον Στρυμόνα κατά την διάρκεια της εκστρατείας του στην Ασία.

Κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους υπάρχουν στοιχεία για την ύπαρξη της γέφυρας. Στην επιγραφή «IMP. CAESEAR DIVIF. AVGV. LTARIO RVFPR C PR LEG. X. FRET PONTM. FECIT», με την ερμηνεία του κ. Θ. Σαδικάκη, έχουμε πληροφορίες ότι επί αυτοκράτορα Αύγουστου, ο διοικητής της Μακεδονίας Τάριος Ρούφος κατασκεύασε την γέφυρα το 17 π.Χ. Αντίθετα, ο κ. Α. Κεραμόπουλος υποστηρίζει ότι η επιγραφή είναι των χρόνων του αυτοκράτορα Τιβέριου και την γέφυρα κατασκεύασε ο Τάριος Ρούφος, ενώ ο κ. Κανατσούλης πιστεύει πως η γέφυρα κατασκευάστηκε από έναν έπαρχο κατά την διάρκεια της αρχιστρατηγίας του την εποχή του Αυγούστου. Αναφορά για την ύπαρξη της γέφυρας γίνεται και στο έργο «Περιήγηση στη Βόρεια Ελλάδα» του Άγγλου στρατηγού και αρχαιολόγου W. Leake. Ο Leake αναφέρει πως πέρασε ο ίδιος από την γέφυρα, στις 9 Νοεμβρίου 1835, για να

πάει στην πόλη των Σερρών. Αναφορές επίσης για την γέφυρα έχουμε και από τον Ευριπίδη, τον Χάρωνα και τον Ηρόδοτο.

Η ανασκαφική έρευνα άρχισε το 1977 από τον αρχαιολόγο κ. Δ. Λαζαρίδη και ολοκληρώθηκε το έτος 1978. Η αρχαία ξύλινη γέφυρα της Αμφίπολης είχε μήκος 275 μ. και συνδέεται βόρεια με την πύλη Γ' προς την κατεύθυνση του ποταμού. Η γέφυρα στηρίζεται σε πασσάλους, από ξύλο δρυός, κυκλικής ή τετραγωνικής διατομής, μέσα στο έδαφος. Έχουν σωθεί μόνο 101 πάσσαλοι, που ανήκουν σε διαφορετικές φάσεις. Οι 77 πάσσαλοι βρίσκονται εξωτερικά της πύλης Γ' και οι 24 εσωτερικά αυτής. Οι πάσσαλοι του βαθύτερου σημείου του εδάφους της όχθης του ποταμού τοποθετούνται χρονολογικά στους κλασικούς χρόνους, ενώ αυτοί που βρίσκονται στο υψηλότερο επίπεδο ανήκουν στην ρωμαϊκή ή ακόμα και στη βυζαντινή περίοδο. Υπάρχει πλήθος ευρημάτων που επιβεβαιώνει την χρονολόγηση της γέφυρας που ανήκει στους κλασικούς χρόνους, στα τέλη του 5^{ου} αιώνα π.Χ.

Για πρώτη φορά γίνεται γνωστή η υποδομή και διάταξη πασσάλων ξύλινης γέφυρας κλασικών χρόνων. Δυστυχώς οι πάσσαλοι φθάνουν μόνο μέχρι τη σύγχρονη όχθη του Στρυμόνα, γιατί από κει και πέρα έχουν καταστραφεί όλοι, όπως και στην απέναντι όχθη του ποταμού, λόγω των εργασιών αποξήρανσης της Κερκινίτιδας λίμνης και της διευθέτησης της νέας κοίτης του Στρυμόνα από την εταιρία ULEN, κατά τα έτη 1929 - 1932.

ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΙΑ

Στην Αμφίπολη το 1982 ήρθε στο φως από τον αείμνηστο ανασκαφέα Δ. Λαζαρίδη, μια ελληνιστική οικία του 2^{ου} αιώνα π.Χ., ΝΔ των παλαιοχριστιανικών βασιλικών και δυτικά του αρχαίου γυμνασίου.

Ακολουθεί το σχήμα των ελληνιστικών οικιών με μια κεντρική περιστυλη αυλή (αίθριο) και δωμάτια ολόγυρα. Ένα μονοπάτι ΝΑ από την ελληνιστική οικία μας οδηγεί στο αρχαίο γυμνάσιο.

Εντοπίστηκαν δύο δωμάτια στο βόρειο τμήμα της οικίας και στα νότια της η περιστυλη αυλή. Το δάπεδο της αυλής είναι στρωμένο με απλό ψηφιδωτό, που χωρίζεται σε ζώνες πλάτους 0,60 μ., από μικρά θραύσματα λευκού ασβεστόλιθου και λίγα διασκορπισμένα θραύσματα πράσινου και μαύρου λίθου. Στην βόρεια πλευρά του περιστυλίου βρέθηκαν οι βάσεις τριών κιόνων, που αποτελούνται από κεντρικό πυρήνα πωρόλιθου. Το ανατολικό της κομμάτι υποστηρίζεται από ισχυρό αναληματικό τοίχο με άξονα Β-Δ.

Στο πρώτο δωμάτιο, διαστάσεων 5,20 μ. Χ 4,57 μ., οι τοίχοι φέρουν κονίαμα με ζωηρά χρώματα: κόκκινο, πράσινο, κίτρινο, καφέ και μαύρο. Υπάρχει τοιχογραφία που αποτελείται από ορθογώνιους πίνακες, ύψους 1,40 μ., οι οποίοι χωρίζονται με ιωνικούς κίονες που αποδίδονται με φωτοσκίαση. Στην θέση των ελίκων των κιονοκράνων, ξεχωρίζουν εγχάρακτα κυκλικά περιγράμματα, που τα στόλιζαν πρόσθετα, επικολλημένα κοσμήματα από μαρμαροκονίαμα.

Επάνω από τους πίνακες υπάρχουν δύο ζώνες ερυθρού χρώματος και ανάμεσά τους μία τρίτη ζώνη χωρισμένη σε μικρά ορθογώνια εναλλάξ αδιακόσμηση ή με γραμμική διακόσμηση οκτώσχημων κοσμημάτων, καμπύλων γραμμών και απομιμήσεων φλεβώσεων μαρμάρου. Στον βόρειο τοίχο του δωματίου που είναι και ο καλύτερα διατηρημένος, οι τοιχογραφίες σώζονται σε ύψος 2,60 μ. Διακρίνονται τρεις ορθογώνιοι πίνακες, από τους οποίους ο μεσαίος κοσμεύεται με εγγεγραμμένο ρόμβο.

Σε απόσταση 3,60 μ. από τη ΒΔ γωνία του δωματίου υπάρχει είσοδος από τη δυτική πλευρά, στην οποία ανήκει μαρμάρινο κατώφλι που βρέθηκε στο εσωτερικό. Στη ΝΑ γωνία του βρέθηκε τοποθετημένο στο δάπεδο, πώρινο προστομιαίο πηγαδιού. Τα ανάγλυφα αρχιτεκτονικά στοιχεία, τα ζωηρά χρώματα και οι διακοσμητικοί πίνακες θυμίζουν τον πρώτο πομπηϊανό ζωγραφικό ρυθμό.

Το 1983 αποκαλύφθηκε ένα δεύτερο δωμάτιο ανατολικά του πρώτου και συνεχόμενο με αυτό, διαστάσεων 7,20 μ. × 5,18 μ., που ο καλύτερα διατηρημένος βόρειος τοίχος του σώζεται σε ύψος 3,65 μ. Οι τοίχοι φέρουν λευκά κονιάματα που μιμούνται ψευδοϊσόδομη τοιχοποιία. Το σωζόμενο ύψος των κονιαμάτων του βόρειου τοίχου είναι 2,12 μ. Δηλώνονται τέσσερις δόμοι που χωρίζονται μεταξύ τους με τρεις εγχάρακτες γραμμές, οι ακραίες ερυθρού χρώματος και η μεσαία μαύρου. Τα δύο συνεχόμενα δωμάτια επικοινωνούσαν μεταξύ τους με άνοιγμα που διαπιστώθηκε στο νότιο άκρο του ενδιάμεσου τοίχου.

ΡΩΜΑΪΚΗ ΕΠΑΥΛΗ

Στη ΝΔ πλευρά της ακρόπολης και σε απόσταση 200 μ. από τη βασιλική Α, αποκαλύφθηκε μία ρωμαϊκή έπαυλη, που χρονολογείται στο 2^ο ή 3^ο αιώνα μ.Χ., σύμφωνα με τον ανασκαφέα Ε. Στίκα. Στο κέντρο του οικοδομήματος υπάρχει ορθογώνιος χώρος, διαστάσεων 2,60 μ. Χ 9,34 μ., που καταλήγει στα νότια σε ημικυκλική κόγχη. Ο ορθογώνιος αυτός χώρος έχει ψηφιδωτό δάπεδο με γεωμετρικά σχήματα, στο μέσο του οποίου, σε διάχωρο διαστάσεων 0,82 μ. Χ 0,71 μ., υπάρχει παράσταση της αρπαγής της Ευρώπης από το Δία, θέμα ιδιαίτερα διαδεδομένο στην αρχαία ελληνική τέχνη. Παρόμοια απεικόνιση του θέματος βρέθηκε στη Σπάρτη, όπως και στην Κω.

Στην ανατολική πλευρά της κόγχης υπάρχει άλλος ορθογώνιος χώρος, διαστάσεων 2,70 μ. Χ 8,10 μ., με ψηφιδωτό δάπεδο με γεωμετρικά σχήματα σε τρία διάχωρα. Στη δυτική πλευρά του χώρου, όπου η αρπαγή της Ευρώπης, υπάρχει δωμάτιο διαστάσεων 5,28 μ. Χ 5,45 μ. με δύο θύρες, μία στον ανατολικό τοίχο και μία στο βόρειο. Ένας τρίτος ορθογώνιος χώρος, διαστάσεων 3,22 μ. Χ 5,35 μ, διακοσμείται με δάπεδο με ωραία ψηφιδωτά, σε τρεις επάλληλες ταινίες. Στο μέσο του ψηφιδωτού ξεχωρίζουν δύο τετράγωνα διάχωρα διαστάσεων 1,06 μ. Χ 1,14 μ., με παραστάσεις από θέματα της ελληνικής μυθολογίας. Στο πρώτο εικονίζεται ο Ποσειδώνας με την τρίαινα και η Αμμώνη, στο δεύτερο η αρπαγή του Υλα από τις Νύμφες.

ΡΩΜΑΪΚΟ ΚΤΙΡΙΟ

Στα ΒΑ της ρωμαϊκής έπαυλης και σε μικρή απόσταση από αυτή, εντοπίστηκε ένα αξιόλογο κτιριακό συγκρότημα ρωμαϊκών χρόνων. Από τις διαστάσεις και την κατασκευή του κτιρίου καθώς και από τα αγάλματα που βρέθηκαν στο εσωτερικό του προκύπτει ότι πρόκειται για σημαντικό δημόσιο κτίριο, με το οποίο είναι πιθανόν να σχετίζεται και η γειτονική ρωμαϊκή έπαυλη. Πιθανότατα πρόκειται για μεταγενέστερο γυμνάσιο της Αμφίπολης, που διαδέχθηκε το γυμνάσιο των ελληνιστικών χρόνων, όταν το τελευταίο καταστράφηκε τον 1^ο αι. π.Χ. Δεν αποκλείεται όμως η συσχέτιση του κτιρίου αυτού και με κάποιο άλλο δημόσιο κτίριο της πόλης.

Οι ρωμαϊκές επαύλεις συνεχίζουν ως προς την μορφολογία τον κοινό τύπο κατοικιών που επικρατεί κατά την ελληνιστική περίοδο. Το σχήμα και το μέγεθος τους είναι ανάλογα τόσο του γεωγραφικού τοπίου όσο και του πλούτου του ιδιοκτήτη. Κάθε οικία χαρακτηρίζεται από εσωτερικό προσανατολισμό, δηλαδή γύρω από έναν κεντρικό χώρο, την αυλή (αίθριο), η οποία είναι περίστυλη, διατάσσονται μικρότεροι χώροι, που είναι συνήθως τα υπνοδωμάτια, ο "οίκος" ή "ανδρώνας" και άλλοι βοηθητικοί χώροι, όπως είναι η κουζίνα, το λουτρό και

το αποχωρητήριο. Ο "ανδρώνας" ήταν η αίθουσα συμποσίων και περιμετρικά έφερε κλίνες. Συνήθως ο "οίκος" ή "ανδρώνας", που αποτελεί το κυριότερο δωμάτιο της κατοικίας, βρίσκεται απέναντι από την είσοδο της, έχοντας την πρόσοψη και τα ανοίγματα προσανατολισμένα νοτίως για να προφυλάσσεται από τους βοριάδες. Είναι διακοσμημένος με μωσαϊκό στο δάπεδο του και τοιχογραφίες. Τοιχογραφίες σε συνδυασμό με πλαστική διακόσμηση παρατηρούμε και σε άλλα δωμάτια του σπιτιού. Τα δωμάτια αυτά δέχονται φως και αέρα μόνο από την κεντρική αυλή και συνήθως απουσιάζουν από την εξωτερική πλευρά τους παράθυρα.

Αυτό το γεγονός τα καθιστά ήσυχα μέρη, προς ανάπαυση και απομόνωση των ιδιοκτητών τους από την πολύβουη ζωή της πόλης. Αξιοσημείωτο στοιχείο αποτελεί η ύπαρξη θυρωρείου, σε ορισμένες περιπτώσεις, στα δεξιά της κεντρικής εισόδου, για τον έλεγχο των εισερχομένων επισκεπτών. Οι πιο πλούσιες οικίες περιελάμβαναν ιδιωτικές κινστέρνες, ωστόσο σε όλα τα σπίτια κάτω από την αυλή υπήρχε συνήθως μεγάλη, υπόγεια, τετράγωνη δεξαμενή προς συγκέντρωση του νερού της βροχής.

Ο ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΒΡΑΣΙΔΑ

Εντοπίστηκε κατά τις ανασκαφικές εργασίες του οικοπέδου για την ανέγερση του Αρχαιολογικού Μουσείου το 1976. Πρόκειται για κιβωτιόσχημο τάφο από πωροπλίνθους, λαξευμένο μέσα στο φυσικό ημίβραχο. Βρέθηκε ασύλητος και σφραγισμένος. Περιείχε μια ταφή - καύση, μέσα σε οστεοθήκη, όπου βρέθηκε χρυσό στεφάνι από φύλλα ελιάς. Η θέση του τάφου εσωτερικά των τειχών οδηγεί στην άποψη ότι πρόκειται για τον τάφο ενός ιδιαίτερα σημαντικού προσώπου που τάφηκε με τιμές, μέσα στον περίβολο των τειχών. Σύμφωνα με τον ιστορικό Θουκυδίδη (Θουκ. IV.104, 106, 108 και V, 6, 10, 11), ο στρατηγός Βρασίδης ήταν ο ικανός στρατηγός της Σπάρτης, που τάφηκε το 422 π.Χ. με τιμές εντός των τειχών και μπροστά στην αγορά της πόλης, μετά την μάχη μεταξύ Κλέωνος και Βρασίδα (Στρατηγών Αθηναίων και Σπαρτιατών) που δόθηκε τη χρονιά αυτή, μπροστά στα τείχη της πόλης. Ο Βρασίδης λατρεύτηκε στην Αμφίπολη ως ήρωας και πραγματικός οικιστής και η λατρεία του καθιερώθηκε με ετήσιους αγώνες και θυσίες.

Ο Βρασίδης, ο οποίος υπήρξε αξιωματικός της αρχαίας Σπάρτης κατά την διάρκεια του Πελοποννησιακού Πολέμου, ήταν διακεκριμένος για τις στρατηγικές του ικανότητες.

Το έτος 424 π.Χ. προελαύνοντας από τη Χαλκιδική προς την Αμφίπολη κυριέυσε εύκολα την πόλη με τη βοήθεια των Αργιλίων που είχαν τότε εγκατασταθεί εκεί. Την εποχή αυτή η πολιτική οργάνωση του κράτους γίνεται ολιγαρχική. Δυο χρόνια αργότερα, το 422 π.Χ., η εκστρατεία του Αθηναίου δημαγωγού Κλέωνος με αξιόλογες δυνάμεις δεν απέσπασε την πόλη από την επιρροή των Λακεδαιμονίων. Εντούτοις, στη μάχη που δόθηκε μπροστά στα τείχη της πόλης, οι λεπτομέρειες της οποίας είναι γνωστές χάρη στην αφήγηση του ιστορικού Θουκυδίδη, σκοτώθηκαν οι δυο αρχηγοί των αντίπαλων δυνάμεων Βρασίδης και Κλέων και μαζί με αυτούς εξακόσιοι Αθηναίοι και μόνον επτά αντίπαλοί τους. Ο στρατηγός Βρασίδης τάφηκε με μεγάλες τιμές μπροστά στην αγορά της πόλης, όπου οι Αμφιπολίτες ανήγειραν το μνημείο του, αφού πρώτα γκρέμισαν τα οικοδομήματα του Άγνωστος (Αθηναίος στρατηγός ο οποίος το 437 π.Χ. ίδρυσε την πόλη και κατά τον Θουκυδίδη [IV, 102] την ονόμασε Αμφίπολη). Παράλληλα, στην Σπάρτη δημιουργήθηκε κενοτάφιο δίπλα στους τάφους του Πausανία και του Λεωνίδα.

Ο τάφος είναι επισκέψιμος στο υπόγειο του Αρχαιολογικού Μουσείου Αμφίπολης, δίπλα στο αρχαίο τείχος. Η ασημένια οστεοθήκη με το χρυσό στεφάνι αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα εκθέματα του Μουσείου.

ΑΡΧΑΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΜΦΙΠΟΛΗΣ

ΠΑΛΑΙΣΤΡΑ
ΞΥΣΤΟΣ
ΠΑΡΑΔΡΟΜΙΔΑ
ΔΕΞΑΜΕΝΕΣ

Οι ανασκαφικές έρευνες του 1982, από τον αείμνηστο αρχαιολόγο Δ. Λαζαρίδη, οδήγησαν στην αποκάλυψη του πρώτου μεγάλου δημόσιου κτιρίου, που οι επιγραφές επέτρεψαν τη ταύτισή του με την παλαίστρα του αρχαίου γυμνασίου και συνεχίστηκαν το 1984, μετά την απαλλοτρίωση του ελαιώνα που το κάλυπτε. Βρίσκεται στο ΝΑ τομέα της πόλης μεταξύ του περιβόλου του τείχους της ακρόπολης και του εξωτερικού περιβόλου του μακρού τείχους, σε έκταση που πιθανώς ταυτίζεται με τη θέση του αναφερόμενου από τον Διόδωρο Σικελιώτη XII, 68, 3 'προαστείου' της Αμφίπολης, όπου διέμεναν κατά τον Θουκυδίδη οι «έξω» Αμφιπολίτες. Ο χώρος δεσπόζει σε όλη την περιοχή-από την ανατολική πλευρά της πόλης μέχρι τις εκβολές του Στρυμόνα- δίπλα σε μια ρεματιά όπου άλλοτε θα έτρεχε νερό (Κούνδουρου ορμή), στοιχείο απαραίτητο για τη λειτουργία του κτιρίου.

Αξίζει να σημειωθεί ότι πρόκειται για το μοναδικό μέχρι στιγμής συγκρότημα γυμνασίου στη Βόρεια Ελλάδα. Αντίστοιχα συγκροτήματα έχουμε από Δελφούς, Νεμέα, Ολυμπία, Ερέτρια, Πριήνη, Επίδαυρο, Δήλο, Μίλητο, Πέργαμο, Άσσο, από τον 4^ο μέχρι τον 2^ο αι. π.Χ.

Η κύρια είσοδος της παλαίστρας του γυμνασίου ήταν στην ανατολική πλευρά και την αποτελούσε μνημειακή κλίμακα, πλάτους 8,70 μ., από την οποία 12 βαθμίδες βρίσκονται στη θέση τους. Πίσω από αυτήν, αποκαλύφθηκε τοίχος κτισμένος με επιμελημένη ισόδομη τοιχοποιία. Η κλίμακα οδηγούσε στους εσωτερικούς χώρους του κτιρίου, που οι διαστάσεις του είναι 46,80 μ. Χ 36,10 μ. Στη ΒΑ γωνία του αποκαλύφθηκε μεγάλη αίθουσα λουτρού, διαστάσεων 12 μ. Χ 7 μ., με

μαρμάρινους λουτήρες, που τροφοδοτούνταν με νερό από αγωγό που σώζεται στον βόρειο τοίχο και από κρουνοί.

Μία δεύτερη αίθουσα λουτρού αποκαλύφθηκε στη ΒΔ γωνία του κτιρίου, μικρότερη, με το ίδιο σύστημα λειτουργίας και αποχέτευσης. Ανάμεσα στις δύο αίθουσες λουτρού, υπάρχουν ακόμα δύο δωμάτια. Τέσσερα δωμάτια ίδιων διαστάσεων με αυτά της βόρειας πλευράς, υπάρχουν αντίστοιχα και στη νότια πλευρά του κτιρίου.

Στη δυτική πλευρά αποκαλύφθηκε στοά με πεντάστυλη κιονοστοιχία που οδηγούσε στον εσωτερικό υπαίθριο χώρο, τον προορισμένο για ασκήσεις και αγωνίσματα. Στο μέσον της βόρειας πλευράς της στοάς, υπάρχει δάπεδο από πήλινες πλάκες, σε σχήμα ημικύκλιο, που χρησίμευε για το αγώνισμα πιθανώς της πάλης. Η δυτική αυτή στοά ήταν από τους πιο σημαντικούς και πολυσύχναστους χώρους του γυμνασίου.

Βόρεια από τη δυτική στοά, υπάρχει ένα μικρό δωμάτιο διαστάσεων 4,83 μ. Χ 3,05 μ. Μπροστά στον τοίχο της δυτικής πλευράς του βρέθηκε στη θέση του ένα μεγάλο ενεπίγραφο βάθρο αγάλματος, που έστησαν οι νέοι προς τιμήν του προστάτη και γυμνασιάρχη τους, Απελλά Διογένης. Κάτω από την επιγραφή που χρονολογείται στους πρώιμους αυτοκρατορικούς χρόνους, υπάρχει ανάγλυφο στεφάνι ελιάς δεμένο με ταινία.

Το κτίριο του γυμνασίου πρέπει να ιδρύθηκε στην ελληνιστική εποχή, ίσως όμως και στο τέλος της κλασικής, όπως μαρτυρεί η επιμελημένη ισόδομη τοιχοποιία, τα αγγεία ελληνιστικής και κλασικής εποχής, τα νομίσματα, αρκετά από τα οποία είναι Φιλίππου Β και Μ. Αλεξάνδρου και οι επιγραφές που βρέθηκαν στο χώρο.

Μετά από επεκτάσεις και προσθήκες λειτούργησε ως τους πρώιμους αυτοκρατορικούς χρόνους, οπότε πρέπει να καταστράφηκε από μεγάλη πυρκαγιά, όπως διαπιστώνεται ανασκαφικά. Στη δεύτερη φάση της λειτουργίας του κτιρίου κατά τους πρώιμους αυτοκρατορικούς χρόνους, καταργήθηκε η ανατολική του είσοδος, αφού ένας κτιστός αγωγός, περνά πάνω από τη μνημειακή κλίμακα. Την εποχή αυτή δημιουργείται μία νέα είσοδος στη βόρεια πλευρά της παλαίστρας που την αποτελεί ένα πρόπυλο με δύο ιωνικούς κίονες και μία κλίμακα για την κάθοδο στο εσωτερικό του κτιρίου. Το ρωμαϊκό αυτό πρόπυλο οδηγεί σε δωμάτιο διαστάσεων 7,20 μ. Χ 7,05 μ. που επικοινωνεί με είσοδο με τη βόρεια στοά του γυμνασίου. Μπροστά στην είσοδο βρέθηκε πεσμένη από το βάθρο της μεγάλης στήλης, ύψους 2,65 μ., με σημαντικότατο κείμενο σε 139 στίχους. Πρόκειται για έναν 'εφηβάρχη νόμο' του εφηβάρχου Αδαίου Ευημέρου, στον οποίο πρέπει να κωδικοποιήθηκαν παλαιότεροι νόμοι σχετικά με τους εφήβους, διατάξεις και βασιλικά διατάγματα. Χρονολογείται στο τελευταίο τέταρτο του 1^{ου} αι. π.Χ.

Βόρεια από την παλαίστρα αποκαλύφθηκε τμήμα στοάς, ο ξυστός ή κατάστεγος δρόμος σε μήκος 80 μ., που χρησίμευε για την άσκηση των αθλητών στο δρόμο σε περίπτωση κακοκαιρίας. Αποκαλύφθηκε ακόμη η παραδρομίδα, δρόμος παράλληλος προς τον ξυστό, υπαίθριος, για την άσκηση στο αγώνισμα του δρόμου σε περίπτωση καλών καιρικών συνθηκών. ΒΔ της παλαίστρας αποκαλύφθηκε σύστημα δεξαμενών για την εξυπηρέτηση των αθλητών και την υδροδότηση της παλαίστρας, όπως φαίνεται από τους μολύβδινους και πήλινους αγωγούς που κατευθύνονται από τις δεξαμενές προς αυτήν. Το αρχαίο Γυμνάσιο κατάφερε να ασκήσει σημαντικότερη επίδραση στη μεταγενέστερη εξέλιξη των αρχαίων λουτρών αποτελώντας τη βάση και για την ανάπτυξη των Ρωμαϊκών. Οι παλαιότερες εγκαταστάσεις δημόσιων λουτρών στην Ελλάδα είναι συνδεδεμένες με τον αθλητισμό και προφανώς δημιουργήθηκαν για να καλύψουν τις ανάγκες των αθλητών.

ΜΝΗΜΕΙΑΚΟ ΤΑΦΙΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ «ΤΥΜΒΟΥ ΚΑΣΤΑ ΑΜΦΙΠΟΛΗΣ»

ΜΑΡΜΑΡΙΝΟΣ ΠΕΡΙΒΟΛΟΣ –
ΜΝΗΜΕΙΟ ΛΕΟΝΤΑ –
ΣΥΝΘΕΤΟΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ
ΤΑΦΟΣ

Στον Τύμβο Καστά Αμφίπολης στα όρια της αρχαίας νεκρόπολης, υπήρχε ήδη από την εποχή σιδήρου και τους αρχαϊκούς χρόνους εκτεταμένη νεκρόπολη σε χαμηλό γήλοφο, όπου πραγματοποιήθηκε ανασκαφική έρευνα από τον Δ. Λαζαρίδη, κατά τα έτη 1964 – 1984, χωρίς όμως να έχουν εντοπιστεί ο σύνθετος μακεδονικός τάφος με τον μαρμάρινο περίβολο. Η νεκρόπολη αυτή λειτούργησε ως πυρήνας που συμπληρώθηκε με επιχώσεις από το αμμώδες χώμα της περιοχής δημιουργώντας τον Τύμβο Καστά, σε ύψος 33 μ., έτσι ώστε να διαμορφωθεί η γεωμετρικότητα της κατασκευής του, κατά το τελευταίο τέταρτο του 4^{ου} αι. π.Χ.

Η νεότερη ανασκαφική έρευνα στον Τύμβο Καστά από το 2011 μέχρι και το 2014, που πραγματοποιήθηκε από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Σερρών με υπεύθυνη ανασκαφέα την γράφουσα, αρχαιολόγο Κατερίνα Περιστερή, έφερε στο φως ένα Μνημειακό Ταφικό Συγκρότημα, μοναδικό στο είδος του. Αποτελείται: α) από τον μαρμάρινο περίβολο ύψους 3 μ., διαμέτρου 158,40 μ. περιμέτρου 497 μ. β) το μνημείο του Λέοντα και γ) τον σύνθετο Μακεδονικό τάφο. Το Μνημειακό Ταφικό Συγκρότημα χρονολογείται στο τελευταίο τέταρτο του 4^{ου} αι. π.Χ.

Κατά την χρονική αυτή περίοδο διαδραματίζονται σπουδαία ιστορικά γεγονότα στην περιοχή της Αμφίπολης. Σημαντικοί στρατηγοί του Μεγάλου Αλεξάνδρου, όπως ο Νέαρχος, ο Ηφαιστίων και ο Λαομέδων σχετίζονται με την περιοχή. Εδώ ο Κάσσανδρος εξορίζεται και θανατώνει το 311 π.Χ. τη νόμιμη σύζυγο του Μεγάλου Αλεξάνδρου Ρωξάνη και το γιο του Αλέξανδρο Δ'.

Η ανακάλυψη του σημαντικού ταφικού περιβόλου, μοναδικού στο είδος του, με μαρμάρινες βάσεις, ορθοστάτες, επιστέψεις και λοιπή ανωδομή από μάρμαρο Αλυκής Θάσου, οδήγησε στην συνέχεια την έρευνα το 2014 στην είσοδο του σύνθετου μακεδονικού τάφου. Ένα μεγάλο μέρος του περιβόλου αποξηλώθηκε κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους, με αποτέλεσμα αρκετά μαρμάρινα αρχιτεκτονικά μέλη να μη βρίσκονται στη θέση τους.

Μια ευρύτερη έρευνα που πραγματοποιήθηκε στην περιοχή της Αμφίπολης για τον εντοπισμό των αναζητούμενων μαρμάρινων αρχιτεκτονικών μελών, οδήγησε στην περιοχή του χώρου του μνημείου του Λέοντα της Αμφίπολης, όπου βρέθηκαν, είτε διάσπαρτα είτε εντοιχισμένα στη βάση του Λέοντα, μαρμάρινα αρχιτεκτονικά μέλη που προέρχονται από τον περίβολο.

Η έρευνα αυτή συνδέει τον σημαντικό ταφικό περίβολο του Τύμβου Καστά με τον Λέοντα της Αμφίπολης.

Το υλικό της βάσης του Λέοντα, είχε χρησιμοποιηθεί ως φράγμα, σε δεύτερη χρήση, ήδη από τη ρωμαϊκή εποχή και βρέθηκε από τον Ελληνικό Στρατό το 1912 κατά την αποξήρανση της κοιτής του Στρυμόνα για την κατασκευή της σύγχρονης γέφυρας, κοντά στις εκβολές του. Μετά το 1917 τα μαρμάρινα αρχιτεκτονικά μέλη συγκεντρώθηκαν στη θέση της σύγχρονης γέφυρας. Πρώτος ο Α. Ορλάνδος μελέτησε μαζί με τον P. Perdrizet το υλικό την δεκαετία του 1930. Το 1936 οι J. Roger και O. Broneer, που χρονολογούν το μνημείο του Λέοντα στο τελευταίο τέταρτο του 4^{ου} αι. π.Χ., συνέχισαν την μελέτη και την αποκατάστασή του στη θέση αυτή στην οποία βρίσκεται σήμερα με την κατασκευή μιας συμβατικής βάσης. Την ίδια εποχή, η εταιρεία Ulen εντόπισε νέα αρχιτεκτονικά μέλη κατά την αποξήρανση της αρχικής Κερκινίτιδας Λίμνης και μετέφερε το υλικό 60 χμ. μακριά, στην θέση του νέου φράγματος της λίμνης Κερκίνης, στο Λιθότοπο. Ο Αμερικανός αρχαιολόγος S. Miller ταύτισε το υλικό αυτό και το επέστρεψε στην αρχική του περιοχή το 1971. Ο ίδιος χρονολόγησε το υλικό στο τελευταίο τέταρτο του 4^{ου} αι. π.Χ., χωρίς όμως να έχει εντοπίσει το μνημείο από όπου προέρχεται, ούτε ότι ανήκε σε κυκλική κατασκευή.

Τον χειμώνα του 2014, όταν χαμήλωσε η στάθμη των υδάτων στη λίμνη Κερκίνη, βρέθηκαν αρκετά αρχιτεκτονικά μέλη του περιβόλου που μεταφέρθηκαν στο Αρχαιολογικό Μουσείο Αμφίπολης.

Η έρευνά μας απέδειξε ότι ο Λέων της Αμφίπολης, που σήμερα βρίσκεται δίπλα στην σύγχρονη γέφυρα του ποταμού Στρυμόνα, συνδέεται με το ταφικό σήμα του Τύμβου και τοποθετείται στην κορυφή του σύμφωνα με τη γεωμετρία του μνημειακού ταφικού περιβόλου. Η απόθεση «λατυπών», που βρέθηκαν γύρω από το ταφικό σήμα στην κορυφή του Τύμβου Καστά, δηλώνει την ύπαρξη μεγάλου μαρμάρινου μνημείου, που δεν είναι άλλο από το Λέοντα και την βάση του. Ο Τύμβος και ο Λέοντας είναι δύο μνημεία που συνομιλούν μεταξύ τους συνδυάζοντας συγκρίσιμα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά και η χρονολόγησή τους ανήκει στο τελευταίο τέταρτο του 4^{ου} αι. π.Χ.

Η συνέχιση της ανασκαφής έφερε στο φως, τον Αύγουστο του 2014, εσωτερικά του περιβόλου, τον μοναδικό σύνθετο μακεδονικό τάφο, πλάτους 4,5 μ., συνολικού μήκους 24 μ. και ύψους 6 μ. μέχρι την καμάρα στέγασής του, που καλύπτει ολόκληρο το μνημείο. Αποκαλύφθηκαν εσωτερικά τέσσερις χώροι, που διαχωρίζονται μεταξύ τους με διακοσμημένους διαφραγματικούς τοίχους, που καλύπτονται με επίχωση σε ύψος μέχρι 4 μ., για την προστασία του μνημείου. Οι δύο πρώτοι διαφραγματικοί τοίχοι έχουν μπροστά τους προστατευτικό τοίχο σφράγισης και εν μέρει, λειτουργούν και ως στοιχεία αντιστήριξης των χαλαρών επιχώσεων.

Στον πρώτο χώρο, κλίμακα με 16 σκαλοπάτια οδηγεί από το ύψος του περιβόλου στον πρώτο διαφραγματικό τοίχο, που έχει στο υπέρθυρο του δύο ολόγλυφες ακέφαλες Σφίγγες, ύψους 2 μ., από θασίτικο μάρμαρο, των οποίων λείπουν τα ένθετα κεφάλια και φτερά.

Τμήματα των μαρμάρινων φτερών καθώς και ακέραιη η κεφαλή της ανατολικής Σφίγγας βρέθηκαν εσωτερικά. Το μαρμάρινο κεφάλι, ύψους 0,60 μ., που ήταν ένθετο στον κορμό της ανατολικής Σφίγγας, βρέθηκε ακέραιο στον τέταρτο χώρο, δίπλα στο μαρμάρινο κατώφλι του κύριου ταφικού θαλάμου. Πρόκειται για γλυπτό εξαιρετικής τέχνης που στρέφεται προς την είσοδο του ταφικού μνημείου και φέρει πόλο, έχει κυματιστούς βοστρύχους, με ίχνη κόκκινου χρώματος, που πέφτουν στον αριστερό ώμο, ενώ συγκρατούνται από λεπτή ταινία. Στο κάτω μέρος του λαιμού σώζεται ακέραια η διατομή της έδρασης στο σημείο ένθεσης στον κορμό της.

Με την απομάκρυνση του πρώτου τοίχου σφράγισης, που υπήρχε κάτω από την βάση των Σφιγγών, αποκαλύφθηκε το ανώτερο τμήμα μαρμάρινου θυρώματος σε μίμηση ιωνικού επιστυλίου. Ολόκληρη η πρόσοψη του ταφικού μνημείου αποτελεί μία εξαιρετικά πρωτότυπη σύνθεση για την αντίστοιχη αρχιτεκτονική του τύπου του μακεδονικού τάφου, του τελευταίου τετάρτου του 4^{ου} π.Χ. αιώνα, με διάκοσμο που μιμείται τον ευρύτερο μαρμάρινο περίβολο. Μπροστά από τον τοίχο σφράγισης υπάρχει βοτσαλωτό δάπεδο, με γεωμετρικό διάκοσμο (ορθογώνια και ρόμβους). Τα βότσαλα είναι λευκά, γκρι, κίτρινα και κόκκινα. Στον χώρο αυτό υπάρχουν γραπτοί ρόδακες με «εγκαυστική» στην ταινία του επιστυλίου.

Σε απόσταση 6 μ. από τον πρώτο διαφραγματικό τοίχο, αποκαλύφθηκε δεύτερος, με μαρμάρινο επιστύλιο, με γείσο όμοιο με τον περίβολο και ανάγλυφους ρόδακες. Στηρίζεται σε δύο μαρμάρινες εξαιρετικής τέχνης Καρυάτιδες συμφυείς με πεσσό, ύψους 2,27 μ., με ίχνη κόκκινου και κυανού χρώματος, που πατούν σε βάση με ορθομαρμάρωση, ύψους 1,40 μ., όμοια με την συνολική εσωτερική μαρμάρινη επένδυση των τοίχων, που συναντάται σε όλους τους χώρους, από θασίτικο μάρμαρο, ακριβώς ίδια με τον περίβολο. Οι Καρυάτιδες φέρουν πλούσιους βοστρύχους που καλύπτουν τους ώμους τους, φορούν χειριδωτό χιτώνα και ενώτια, ενώ το πρόσωπο της δυτικής Καρυάτιδας σώζεται ακέραιο. Ένας δεύτερος τοίχος σφράγισης, παρόμοιος με τον πρώτο, τις προστάτευε, ενώ μπροστά τους υπήρχε μαρμαροθετημένο δαπέδο σε κόκκινο φόντο, σε εξαιρετικά καλή κατάσταση.

Πίσω από τον δεύτερο διαφραγματικό τοίχο, μετά την αφαίρεση των χωμάτων, αποκαλύφθηκε μαρμάρινη ορθογώνια πλάκα μήκους 4 μ. και πλάτους 1 μ., με γραπτό διάκοσμο σε κίτρινο, κόκκινο και γκρι χρώμα, όπου παριστάνονται φατνώματα με ρόδακα στο κέντρο. Εδώ βρέθηκαν πεσμένα τμήματα ζωφόρου, με ίχνη γραπτού διακόσμου, που μεταφέρθηκαν για συντήρηση στο Αρχαιολογικό Μουσείο Αμφίπολης. Τα θέματα του διακόσμου που συναντάμε, όπως και σε άλλους μακεδονικούς τάφους, είναι μυθολογικά, σκηνές συμποσίου, κυνηγιού κ.α.

Πίσω από τις Καρυάτιδες αποκαλύφθηκε βοτσαλωτό δάπεδο, πλάτους 4,50 μ. και μήκους 3 μ., μέχρι το κατώφλι της μαρμαρινής θύρας του τάφου. Απεικονίζεται η αρπαγή της Περσεφόνης, ως κεντρική παράσταση και περιβάλλεται με διακοσμητικό πλαίσιο από διπλό μαιάνδρο, τετράγωνα και τρέχουσα σπείρα. Τα βότσαλα του δαπέδου είναι λευκά, γκρι, κίτρινα και κόκκινα, χαρακτηριστικό της μακεδονικής τετραχρωμίας του 4^{ου} π.Χ. αιώνα. Στην κεντρική παράσταση ξεχωρίζει ένα άρμα σε κίνηση με δύο λευκά άλογα που οδηγεί ο στεφανωμένος γενειοφόρος Πλούτωνας αφού έχει αρπάξει την Περσεφόνη, η οποία φορά λευκό πέπλο και είναι στολισμένη με περιδέριο και βραχιόλι, ενώ ανεμίζουν οι κόκκινοι βόστρυχοί της. Ο Ερμής τους οδηγεί ως ψυχοπομπός φορώντας πέτασο, γλαμύδα και φτερωτά σανδάλια, ενώ κρατάει κηρύκειο. Η παράσταση διακρίνεται για την εξαιρετική τέχνη στην απόδοση των λεπτομερειών των χαρακτηριστικών τόσο των μορφών όσο και των αλόγων, όπως και για την αρμονία των χρωμάτων.

Η σύνθεση του βοτσαλωτού δαπέδου εμπνέεται από ζωγραφικό έργο του 4^{ου} αι. π.Χ., είναι σύγχρονη με το ταφικό μνημείο και

χρονολογείται στο τελευταίο τέταρτο του 4^{ου} π.Χ. αι., όπως το σημαντικότερο σύνολο των βοτσαλωτών δαπέδων της Μακεδονίας. Το δάπεδο έχει υποστεί φθορά στο κέντρο, όμως τα περισσότερα βότσαλα έχουν βρεθεί στην αμμώδη επίχωση και γίνονται προσπάθειες συγκόλλησης κι αποκατάστασής του.

Βόρεια του βοτσαλωτού δαπέδου, ένα κατώφλι με δυο μαρμαρίνα θυρόφυλλα, από μάρμαρο Αλυκής Θάσου ύψους 3,17 μ., εισάγει στον τέταρτο χώρο, στον κύριο ταφικό θάλαμο. Τα θυρόφυλλα, που βρέθηκαν σπασμένα στο χώρο, φανερώνουν την απόπειρα τυμβωρύχων να εισέλθουν στον τρίτο χώρο του τάφου, τον καλυμμένο με επίχωση. Στον κύριο ταφικό θάλαμο, που βρέθηκε αρκετά διαταραγμένος, αποκαλύφθηκε μεγάλος κιβωτιόσχημος τάφος πλάτους 0,54 μ. και μήκους 2,35 μ., κάτω από ένα κατεστραμμένο πώρινο δάπεδο, σε βάθος 3 μ. Το ύψος του κύριου ταφικού θαλάμου με το χώρο του τάφου είναι 9 μ. Στην ξύλινη κλίνη του κύριου τάφου βρέθηκαν διάσπαρτα οστείνα και γυάλινα διακοσμητικά στοιχεία, καθώς και χάλκινα και σιδερένια καρφιά.

Δεν βρέθηκαν κτερίσματα, ενώ εντός του τάφου υπάρχει τμήμα σκελετού νεκρού άνδρα χωρίς το κρανίο, αρκετά διαταραγμένου, με παχύ στρώμα τέφρας στην περιοχή των ποδιών του.

Από τον ίδιο χώρο, στην επιφάνεια του κατεστραμμένου πώρινου δαπέδου και σε στρώμα επίχωσης, βρέθηκαν υπολείμματα δύο σκελετών ενηλίκων, άνδρα και γυναίκας. Ακόμη, σκελετικό υλικό μικρού παιδιού καθώς και κρανίο ενήλικης περισυνελέγη από τα ανώτερα στρώματα επίχωσης.

Το "οικουμενικό" Μακεδονικό Ταφικό Συγκρότημα στον Τύμβο Καστά, που αποτελείται από τον μνημειακό ταφικό περίβολο, το μνημείο του Λέοντα και τον σύνθετο μακεδονικό τάφο, κατασκευάστηκε με την μεγαλύτερη ποσότητα εισαγόμενου μαρμάρου από τη Θάσο που χρησιμοποιήθηκε στην Μακεδονία στο τελευταίο τέταρτο του 4^{ου} π.Χ. αιώνα (325 - 300 π.Χ.). Το μνημείο αυτό αποτελεί μοναδική και πρωτότυπη σύνθεση ποικίλων χαρακτηριστικών. Πρόκειται για μνημείο «αφηρωισμένου» νεκρού, δηλαδή θνητού στον οποίο αποδόθηκαν λατρευτικές τιμές ήρωα από την κοινωνία της εποχής του. Ο νεκρός ήταν εξέχουσα προσωπικότητα καθώς έτσι μόνο εξηγείται η εξαιρετικά ακριβή κατασκευή αυτού του μοναδικής τέχνης ταφικού συγκροτήματος. Δύο οικοδομικές επιγραφές από τον περίβολο του τελευταίου τετάρτου του 4^{ου} π.Χ. αι., που αποτελούν συμβόλαια παραλαβής του έργου, καθώς και το μονόγραμμα (συμπλήμμα) του Ηφαιστίωνα, που βρίσκεται σε διακοσμητικό γραπτό ρόδακα, με "εγκαυστική", εσωτερικά του τάφου, μαρτυρούν το όνομα του Ηφαιστίωνα.

Οι επιγραφές συνάδουν με την ιστορική μαρτυρία του Πλούταρχου (Βίοι Παράλληλοι, Αλέξανδρος, 72,5), σύμφωνα με την οποία, ο Μέγας Αλέξανδρος ήθελε να τιμήσει, με την

κατασκευή λαμπρού και δαπανηρού τύμβου, από τον αρχιτέκτονα Δεινοκράτη (γνωστό και ως Στασικράτη), το νεκρό στρατηγό Ηφαιστίωνα ως ήρωα. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Ηφαιστίωνας, που έφυγε από τη ζωή το 324 π.Χ., ένα χρόνο πριν τον Μέγα Αλέξανδρο, κήκε με τιμές στη Βαβυλώνα, και στη συνέχεια η τέφρα του λέγεται ότι μεταφέρθηκε με τη σωρό του Μεγάλου Αλεξάνδρου στη Μακεδονία από τον Περδίκκα, δύο χρόνια μετά τον θάνατο του μεγάλου στρατηλάτη. Η συνέχεια βρίσκεται στην αφήγηση του Πτολεμαίου, ιστορικού της εποχής, που διεκδίκησε το "σώμα" του Μεγάλου Αλεξάνδρου στην Αίγυπτο.

Οι τελευταίοι Μακεδόνες τον 2^ο αι. π.Χ. σφράγισαν τον σύνθετο μακεδονικό τάφο προστατεύοντας τα γλυπτά που ήταν αδύνατο να μετακινηθούν, αφού αφαίρεσαν τα πολύτιμα κινητά κτερίσματά του.

Ο Τύμβος Καστά γνωρίζει τη λεηλασία και την καταστροφή ήδη από τους ρωμαϊκούς χρόνους, τον 2^ο π.Χ. αι., στη συνέχεια από τις εισβολές των θρακικών φύλων, τον 1^ο αι. π.Χ. και αργότερα στους νεότερους χρόνους, κατά την εποχή των βαλκανικών και παγκοσμίων πολέμων.

ΠΕΡΙΣΤΕΡΗ ΚΑΤΕΡΙΝΑ

Αρχαιολόγος - Ανασκαφέας Τύμβου Καστά Αμφίπολης
Επίτιμη Διευθύντρια Αρχαιοτήτων
Τομεάρχης Πολιτισμού Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας

ΠΕΡΙΣΤΕΡΗ ΚΑΤΕΡΙΝΑ

Γεννήθηκε στην Καβάλα. Σπούδασε στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης στο Τμήμα Ιστορίας Τέχνης & Αρχαιολογίας. Συνέχισε τις Μεταπτυχιακές Σπουδές -DEA- στη Γαλλία, στο Παρίσι, στο Πανεπιστήμιο ParisI-Sorbonne – UFR d'Art et d'Archéologie – Préhistoire – Ethnologie – Anthropologie. Παρακολούθησε μαθήματα σχετικά με την μεθοδολογία ανασκαφών στην Ecole Pratique des Hautes Études. Εργάστηκε ως υπότροφος ερευνήτρια (Chercheur associée) στο Ίδρυμα Ερευνών CNRS στο Παρίσι (Paris I Sorbonne και Paris Meudon) και στη Νότια Γαλλία στο Ίδρυμα Ερευνών της Προϊστορίας της Ανατολής στο Jalès, Ardèche.

Από το 1980 εργάστηκε ως μόνιμη αρχαιολόγος στο Υπουργείο Πολιτισμού. Ξεκίνησε στην ΙΘ' Εφορεία Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων Θράκης (ανασκαφές στα Αρχαία Άβδηρα, στη Μαρώνεια και στη Μεσημβρία-Ζώνη). Συνέχισε το 1983 στην ΙΗ' Εφορεία Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων Ανατολικής Μακεδονίας (ανασκαφές Ν. Καβάλας: Προϊστορικός Οικισμός Ντικιλι-Τάς και σωστικές οικοπέδων, υπεύθυνη αρχαιολόγος συνεργασίας με τη Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή στη θέση «Φαρί» σε αρχαϊκό αγγειοπλαστείο καθώς και στον Αρχαιολογικό Χάρτη νήσου Θάσου, ανασκαφές Ν. Δράμας: Ιερού Διονύσου στην Καλή Βρύση, Προϊστορικού Οικισμού Αρκαδικού σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ταφικών Τύμβων Ρωμαϊκών Χρόνων στην περιοχή Ποταμών, Ν. Σερρών: σωστικές ανασκαφές στην Αμφίπολη. Υπεύθυνη οργάνωσης και εκθεσιακού προγράμματος του νέου Μουσείου Δράμας που εγκαινιάστηκε το 2000). Στην ΚΗ' Εφορεία Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων Σερρών Κεντρικής Μακεδονίας, ανέλαβε ως Διευθύντρια από την ίδρυση της Εφορείας στις αρχές του 2004 μέχρι και το 2015 (ανασκαφές στην «Αρχαία Βέργη», στο «Μαύρο Βράχο» Σιδηροκάστρου όπου βρέθηκε Ιερό Νυμφών, Απόλλωνα και Πάνα ρωμαϊκών χρόνων, καθώς και στην Αμφίπολη σε τάφους Ελληνιστικών και Ρωμαϊκών χρόνων στο πλαίσιο του οδικού άξονα Σερρών-Αμφίπολης 2010–2012, στον αρχαίο οικισμό, στην αρχαϊκή νεκρόπολη περιοχής Καστά και από το 2011 μέχρι και το 2014 η ανασκαφική έρευνα στο Μνημειακό Ταφικό Συγκρότημα του Τύμβου Καστά).

Διετέλεσε Ειδική Σύμβουλος του Περιφερειάρχη Κεντρικής Μακεδονίας για θέματα Πολιτισμού και Αρχαιολογίας κατά την περίοδο 2017–2019 και στη συνέχεια από το Σεπτέμβριο 2019 ορίστηκε Τομεάρχης Πολιτισμού Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Συμμετείχε σε Συνέδρια διεθνή και τοπικά (Ευρώπη, Καναδά, Βαλκάνια). Παρουσίασε στο Ευρωκοινοβούλιο (Βρυξέλλες, 2016) το Ανασκαφικό Έργο Τύμβου Καστά 2010–2015. Συνδιοργάνωσε την έκθεση "Μέγας Αλέξανδρος – Αρχαία Μακεδονία" στο Λούβρο (2011). Έδωσε διαλέξεις σε Πανεπιστήμια Ελλάδας και εξωτερικού (Μόντρεαλ III Καναδά, Κύπρου, Γαλλίας Παρίσι, Lille, Ελβετίας Γενεύης και Λωζάνης, Βουλγαρίας Σόφια, Σωζόπολη, Blagoevgrad, Ιταλίας) καθώς και σε Πολιτιστικά Ιδρύματα Ελλάδας (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Χαλκίδα, Δράμα, Καβάλα, Σέρρες, Ρόδος, κ.α.) και εξωτερικού (Λονδίνο, Blagoevgrad, Αρχαία Ποσειδωνία, Μουσείο Λούβρου, Ecole Pratique des Hautes Etudes, Paris κ.α.).

Έχει πλούσιο συγγραφικό έργο (ενδεικτικά): Αρχαία Μακεδονία (Νομός Σερρών – Αμφίπολη – Τύμβος Καστά) Εκδόσεις Μέλισσα 2017, Αρχαία θέατρα της Μακεδονίας (Αμφίπολη), Εκδόσεις Διάζωμα, 2011.

Έλαβε πολλές τιμητικές διακρίσεις και βραβεύσεις σε Ελλάδα και εξωτερικό (ενδεικτικά):

- «Μακεδονικό Βραβείο 2014» από το Ίδρυμα Μακεδονικού Βραβείου (Δράμα, 2014)

- Διεθνές βραβείο αρχαιολογικής ανακάλυψης και καλύτερης ανασκαφής στην περιοχή της Μεσογείου Khaledal-Asaad (Χάλεντ Άσαντ) από την ΟΥΝΕΣΚΟ (αρχαία Ποσειδωνία, 2015).

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Φορέας Χρηματοδότησης:

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ
INTERREG V-A «ΕΛΛΑΔΑ-
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ 2014–2020»

Φορέας Υλοποίησης – Εκδότης:

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, ΑΥΤΟΤΕΛΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Υπεύθυνος Ανάδοχος του έργου:

ΕΥΡΩΣΥΜΒΟΥΛΟΙ Α.Ε.

Συγγραφή κειμένων –

Επιμέλεια Έκδοσης:

Κατερίνα Περιστέρη

Εταιρία γραφιστικής σχεδίασης:

ORANGE Α.Ε.

Εταιρία εκτυπώσεων:

THESSPRINT

Εταιρία μεταφράσεων:

ALPHA ERMIS

Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας,
Θεσσαλονίκη, 2019
ISBN: 978–618–84070–4–6

Τίτλος Έργου:

"Ολοκλήρωση των Ιστορικών και Αρχαιολογικών Πόρων Διασυνοριακής Σπουδαιότητας Βουλγαρίας και Ελλάδας σε έναν Βιώσιμο Θεματικό Τουριστικό Προορισμό"

Ακρωνύμιο Έργου:

BORDERLESS CULTURE

Το έργο BORDERLESS CULTURE συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και από Εθνικούς Πόρους των χωρών που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα Συνεργασίας INTERREG V-A «Ελλάδα-Βουλγαρία 2014-2020» [Σύμβαση Χρηματοδότησης Νο Β2.6c.02/30-11-2017]

Γενικός στόχος του έργου BORDERLESS CULTURE είναι η ανάδειξη και αποκατάσταση πολιτιστικών και αρχαιολογικών πόρων της διασυνοριακής περιοχής Ελλάδας-Βουλγαρίας προκειμένου να σχεδιαστεί και αναπτυχθεί ένας ενιαίος βιώσιμος τουριστικός προορισμός. Όλες οι δράσεις του έργου προσανατολίζονται στην ανάπτυξη μιας προσέγγισης που θα συμβάλει στην πολιτισμική διαχείριση στη διασυνοριακή περιοχή Ελλάδας και Βουλγαρίας και ειδικότερα στις περιοχές της Αμφίπολης και του Blagoevgrad. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της κατασκευής έργων μικρής κλίμακας και σημάτων μονοπατιών που υλοποιούνται συνδέοντας τους αρχαιολογικούς χώρους της Αμφίπολης, καθώς επίσης και μέσω της ανάπτυξης μιας νέας προσέγγισης για τη διαχείριση και ενσωμάτωση των πολιτιστικών αγαθών, η οποία θα λάβει χώρα μέσω μιας σειράς ενεργειών και καλών πρακτικών (εργαστήρια & ημερίδες, σεμινάρια κατάρτισης, ανοικτές εκδηλώσεις, κοινωνική δικτύωση), που υλοποιούνται στη διασυνοριακή περιοχή. Οι Εταίροι του έργου διοργανώνουν σεμινάρια κατάρτισης με σκοπό την παροχή κατάλληλων γνώσεων και δεξιοτήτων σε όλους τους, εμπλεκόμενους με τον τουριστικό τομέα, φορείς και γενικότερα σε όλους όσους είναι πρόθυμοι να συμμετάσχουν στην προώθηση αυτού του νέου ενιαίου τουριστικού προορισμού, με στόχο την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη της διασυνοριακής περιοχής Ελλάδας-Βουλγαρίας. Μακροπρόθεσμα, το έργο θα έχει ως αποτέλεσμα την αυξανόμενη διεθνή προβολή του διασυνοριακού θεματικού προορισμού και την αύξηση της ροής των τουριστών.

Συνολικά, το έργο BORDERLESS CULTURE διατηρεί την απαιτούμενη ισορροπία μεταξύ των περιβαλλοντικών, αρχιτεκτονικών, οικονομικών και κοινωνικό-πολιτισμικών πτυχών της τουριστικής ανάπτυξης στη διασυνοριακή περιοχή, προκειμένου να εξασφαλίσει μακροπρόθεσμα οφέλη για τους κατοίκους και τους επισκέπτες των περιοχών τόσο στην Ελλάδα όσο και στη Βουλγαρία.

Εταίροι του Έργου

BORDERLESS CULTURE:

- Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, Διεύθυνση Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων – ΕΛΛΑΔΑ
- Υπουργείο Εσωτερικών (Τομέας Μακεδονίας και Θράκης) – ΕΛΛΑΔΑ
- Δήμος Αμφίπολης – ΕΛΛΑΔΑ
- Πανεπιστήμιο "Neofit Rilski", Σχολή Τεχνών – ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ
- Δήμος Blagoevgrad – ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ
- Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας – ΕΛΛΑΔΑ
- ΚΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ2 Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας Περιφερειακή Ενότητα Σερρών – ΕΛΛΑΔΑ.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το έργο BORDERLESS CULTURE:

<https://borderlessculture.eu>

Το έργο BORDERLESS CULTURE για την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Το έργο στοχεύει στην διαφύλαξη και προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, μέσω της αποκατάστασης των αρχαιολογικών και πολιτιστικών χώρων-μνημείων και της ανάδειξης, προβολής και βιώσιμης τουριστικής αξιοποίησης μιας περιοχής παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς, που εντάσσεται στα γεωγραφικά όρια της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, όπως είναι η περιοχή της Αμφίπολης, με τα παγκοσμίου φήμης και εμβέλειας αρχαιολογικά ευρήματα.

Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας συμμετέχει ενεργά στο έργο, με την υλοποίηση υψηλού επιπέδου και ποιότητας ενεργειών προβολής και αξιοποίησης, όχι μόνο του Τύμβου Καστά αλλά και της ευρύτερης περιοχής της Αμφίπολης, ώστε να αναπτυχθεί η τοπική, περιφερειακή και διασυνοριακή επιχειρηματικότητα καθώς και να διερευνηθούν όλες οι διαθέσιμες πηγές χρηματοδότησης για την υλοποίηση ολοκληρωμένων έργων και δράσεων για την πολιτιστική και τουριστική προώθηση της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας με επίκεντρο την περιοχή της Αμφίπολης.

Η έκδοση "Ανακάλυψε την Ιστορία της Αμφίπολης" αποτελεί αντικείμενο πνευματικής ιδιοκτησίας της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας και διέπεται από τις εθνικές και διεθνείς διατάξεις περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας. Συνεπώς οποιαδήποτε παραβίαση ή χρήση του χωρίς την άδεια της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας που είναι κάτοχος των δικαιωμάτων της έκδοσης κρίνεται ως παράνομη και αρμόδια είναι τα δικαστήρια της Θεσσαλονίκης.

Άδεια Χρήσης

Απαγορεύεται ρητά η οποιαδήποτε χρήση, αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, μεταφόρτωση (download), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά του περιεχομένου της έκδοσης, χωρίς την προηγούμενη έγγραφη άδεια της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Η παρούσα Έκδοση υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του έργου BORDERLESS CULTURE. Τα περιεχόμενα αυτής της Έκδοσης δεν μπορούν να ληφθούν ως απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των συμμετεχουσών χωρών και της Διαχειριστικής Αρχής του Προγράμματος.

English

APOSTOLOS TZITZIKOSTAS

Regional Governor of
Central Macedonia

The Kasta Tumulus in Amphipolis, Serres, with its unique and precious archaeological findings, a result of the excavation during recent years, is a one-of-a-kind Macedonian monument of global significance. It is a valuable treasure of Macedonian history and Greek culture, in one of the most important and thriving Macedonian cities, Amphipolis.

We are truly proud that the Region of Central Macedonia has been the first state body that believed in the significance of this archaeological excavation, in fact supported the vision of a team of devoted scientists led by the archaeologist Katerina Peristeri, and funded the excavation project which began in 2012, leading to the discovery of exquisite findings in the Kasta Tumulus during the period 2012–2014.

It is awe and amazement that we feel for this unique historical and cultural wealth that has been discovered through the excavation research. Nevertheless, since the first moment, we felt a growing responsibility to highlight and preserve this rare monument of cultural heritage that affirms the historic reality of our region. To this effect, we decided to make all efforts possible and make use of all means available in order to keep to fully comply with our commitments.

The Region of Central Macedonia constantly plays an eminent role in continuing and completing the archaeological research in order to reveal all aspects of this majestic monument. And of course, we insisted and proceeded to plan and implement all interventions required in order to highlight the Kasta Tumulus and the surrounding area of Amphipolis.

The Region of Central Macedonia has ensured and provides resources for a total amount of 2.5 million Euros, to reconstruct, restore, preserve, protect and promote the Kasta Tumulus and the surrounding area of Amphipolis. We work in a coordinated and methodical way, in collaboration with all institutions, so that all actions shall be continued and completed, allowing for the monumental site to be soon accessible to visitors and for the burial complex of the Kasta Tumulus and the surrounding area of Amphipolis to be internationally known.

Our vision in the Region of Central Macedonia is that the Kasta Tumulus opens its gates to visitors from Greece and abroad as soon as possible and that it becomes an international focal point. We want all citizens of Greece and the world to visit, admire and experience the treasures of this wonderful Macedonian monument. After all this is the project's priority of the Region of Central Macedonia: for the Kasta Tumulus to become a top tier cultural and tourist destination, to connect with our most prized historic monuments, the Ancient Pella Palace, the Palace of Aegae, the university excavation in Vergina, Dion, Stagira, Olympus as well as the new Archaeological Museum of Vergina, the construction of which is funded by the Region of Central Macedonia, so that the historic truth and unique cultural heritage of Macedonia is brought to light.

KATERINA PERISTERI

Archaeologist, Director of the
Amphipolis Kasta Tumulus
Excavation,
Honorary Director of Antiquities,
Cultural Regional Vice-Governor of
Central Macedonia

Ancient Amphipolis and Monumental Burial Complex of the Kasta Tumulus...
...a magical escape in time through a tour of loved sites that were brought to light by the archaeological excavations in Central Macedonia.

The author's wish is that through the pages of this text, readers will travel in the "global" Macedonian Burial Complex of the Kasta Tumulus, as well as in the broader, of utmost importance, archaeological site of Amphipolis, a "large" ancient city with its walls, homes, workshops, gymnasium, theatre and its vast necropolis leading to its most notable highlight, the Kasta Tumulus Burial Monument.

The most recent excavation research in 2012–2014 with the author as the archaeologist responsible, has discovered the unique Monumental Burial Complex of the last quarter of the 4th century B.C., that was built upon order of Alexander the Great and indicates the prominent profile of the "heroized deceased", in honor of whom worshipful homage was rendered by the society of that time.

It consists of the marble surrounding wall measuring a diameter of 158.40m, the complex Macedonian four-space Tomb and the Lion on top of the Tumulus. In this Complex Macedonian Tomb, the visitor may admire the monumental staircase, the robust sphinxes, the gorgeous Caryatids and right before the main burial chamber with the marble door, the exquisite pebbled floor depicting the abduction of Persephone by Pluto.

The excavation research proved that the Lion that is currently situated next to the Strymonas river bridge is connected to the Tumulus burial marking and it is placed on its top. In the meantime, the architectural material of the base comes from the surrounding wall.

During the last years, the Region of Central Macedonia makes huge efforts, together with the finance of the ESPA Partnership Agreement, in order to proceed and implement the preservation, fixing, restoration and promotion works of the burial complex, so that it may be available for visits as soon as possible, in collaboration with the Ministry of Culture and the rest of the competent authorities. Identifying and promoting the monument will lead to the cultural, touristic and economic development of the area and the whole region of Central Macedonia.

We hope our readers will enjoy their tour and admire our cultural wealth up-close through the cultural routes of Amphipolis and the grandeur of the Kasta Tumulus Monumental Macedonian Complex.

This trip wouldn't be realized without the full support of the Regional Governor of Central Macedonia, Mr. Apostolos Tzitzikostas, the participation of the Ministry of Culture and the Ministry of Interior (Sector of Macedonia – Thrace), and above all, without the love of all of you who wish to accompany us on this trip.

"AMPHIPOLIS"

An important ancient city, situated in a naturally fortified position, next to the mount Pangaion, it overlooks both banks of the Strymon navigable river. Being one of the largest rivers within the Greek territory, Strymon crosses the region of the Prefecture of Serres in modern times. It is a navigable river that played a most important part in communication and connection of the Aegean Sea and the Northern Balkan area during the ancient times, as well as in the trading, economic and cultural development of the area. Strymon was worshipped as a god, son of Ares and Iliki, and many important ancient cities, such as Amphipolis, have been created and flourished in its fertile banks. Apart from the twelve Greek major, ancient gods, there are other deities related to the area such as Dionysus, Pan, Hercules etc.

The city was built by Athenian settlers under the commands of General Agnon, son of Nikias, around 437 B.C., it neighbours Argilos, the ancient colony of Andros, in an area that was already inhabited since the prehistoric era and played an important role during the classical, Hellenistic and Roman period, close to the estuaries of the river Strymon.

As mentioned by Thucydides (4.102), it received the name Amphipolis by Agnon because *"on both sides of the river Strymon which encloses the city, he built long and glorious wall along the river that could be seen from land and sea alike"*.

Since its establishment and until the Christian late antiquity period, the city influences not only the surrounding areas but the whole ancient world in general.

It was a free city, allied to the Athenians. In 424 and 422 B.C. and just before the peace of Nikias in 421 B.C., it plays a leading role in important military operations between Athenians and Lacedaemonians, culminating in the death of two supreme generals, Kleon and Vrasidas, after a lethal battle in its north wall.

The excavations of a large portion of the ancient city's walls spanning across 7,500 m, particularly in the north wall part and the gates A-C of the ancient wooden bridge, the gate C and the modest tomb of Vrasidas within the walls, in the area of the Archaeological Museum, indicate the credible records of Thucydides about the important historical events in the area.

Under the modern Museum of Amphipoli, in a simple box-shaped grave, the silver reliquary with the golden crown revealed by the excavation research and displayed in the museum, belong to the general Vrasidas who was worshiped as a city hero and was buried with honours in 422 B.C. within the city's walls (Thucydides 5.18).

Nonetheless, the citizens of Amphipolis did not wish to return to their metropolis and the city remained free until 357 B.C. when Macedonians, led by Philip II, captured and used it as a base for their expansionary operations in the region east of Strymon. (*Diodorus Siculus 16.8*).

As indicated by the excavation research, Amphipolis becomes a major Macedonian trading centre until 160 B.C. and one of the royal mints of the state.

The city participates in the campaign of Alexander the Great against Thrace in 335 B.C. During the large campaign to conquer Asia in 334 B.C., it becomes a naval base as the fleet of Alexander the Great is gathered in its ports situated in the banks of the Strymon river (Arrian, *Anabasis 1.11*). The three notable generals of Alexander the Great, Nearchos, Hephaestion and Laomedon, were living in Amphipolis.

After the death of Alexander the Great, the city guard, under the commands of Aristonoun, remained faithful to Olympias and only upon her order did it hand over the city to king Kassandros.

After the death of Olympias, Kassandros used Amphipolis as a place of exile for Roxani, wife of Alexander the Great and for his young son, where he strangled them.

Upon Aemillius Paulus's victory in Pydna in 168 B.C., the Romans conquered Amphipolis after the unwillingness of its citizens to resist. Amphipolis became capital of the first province (Stravon 7.47, Plinius N.H. 4.38) under the name Makedonon Proti (First of Macedonians) and it constituted a considerable military, economic, trading and cultural centre in the region with its mint (the coins bear the label "Makedonon Protis").

Finding a plethora of works of art from the well-endowed city's necropolis such as tombstones, indicates the considerable height of the city. Egnatia street which crosses the area favours the trading and cultural development of Amphipolis during the Roman and later times.

The wealth of the city's residential remains during the Hellenistic and Roman periods discovered thanks to decades of excavations in the region up to this day, as well as the grave goods that are exquisite due to their art and luxury in a large number of various types of tombs dated in the late classical, Hellenistic and Roman times, while focusing on the Macedonian tombs, indicates the large trading, cultural and political power of the city in the ancient world.

Early Christian basilicas built in lieu of the ancient agora and other public buildings reveal that life in the city continued to thrive during the following years.

From the renowned public buildings, the excavations during the 80s revealed the ancient Gymnasium with its Arena and Xystus that was chronologically dated on the Hellenistic period and continued to operate during the early imperial times.

A plethora of findings such as inscriptions, columns and coins indicate the Gymnasium's prime and its influence in the surrounding areas. Next to it, the ancient Theatre is situated in a magnificent site that has not yet been excavated, pillaged due to the residential obsession of more modern inhabitants in the area, who tried to build their homes using materials from the ancient theatre's theatron.

AMPHIPOLIS ARCHAEOLOGICAL SITE

Amphipolis has been a considerable cultural, economic and trading centre during the historical period until the Byzantine era. This important city's character is reflected in its timeless monuments. The archaeological research revealed the largest portion of the ancient walls, public and private buildings, sanctuaries, sports fields, such as the ancient Gymnasium, as well as a large part of the ancient necropolis.

Beginning our tour from the Archaeological Museum of Amphipolis, the visitor can visit important archaeological sites of the ancient city:

a. The long wall surrounded and protected ancient Amphipolis from attacks, spanning over 7.50 km. The largest section of the north wall as well as parts of the southern, western and eastern wall are preserved. The north wall section is the one that is best preserved and has a height of up to 7.52 m in the area where the old railroad station buildings are situated, and the Festival of Amphipolis takes place. Among the five remaining gates of the long wall (A-E), gate C stands out, where the old wooden bridge, mentioned by the historian Thucydides, stood in the north wall, dated around 424-422 B.C. and brought up in the battle of Kleon and Vrasidas before the walls of Amphipolis. Another building related to the north wall is the thesmophorion or nymphaeum. It is a rectangular sanctuary that predates the north wall, about 1.20 m from the spot where many votive vases and female figurines were found.

b. The ancient gymnasium of Amphipolis is a main public building for the military and athletic education of young people in a multitude of sports such as running, discus throw, javelin, wrestling, sparring, as well as artistic and spiritual pedagogy. The gymnasium's structural complex includes the arena, the xystus, the paradromis plus a reservoir system to serve the athletes and supply water to the building. The aforementioned complex operated since the late classical period, reaching its peak during the Hellenistic period until the 1st century AD.

c. In the extensive necropolis of the Hellenistic and classical period of the ancient Amphipolis, a series of Macedonian tombs stands out. One of them is the Macedonian tomb 2 which was found south-west of the Macedonian tomb 1, in "Mantres" location. It consists of a road and a burial chamber housed by an arch. A «Г» shaped deathbed has been found inside the chamber. All findings indicate that it dates back to the second half of the 3rd century B.C.

d. The Hellenistic residence south-west of the early Christian basilicas and north of the gymnasium dates back to the 2nd century B.C. Smaller rooms found around the central colonnaded courtyard (atrium) are functional areas of the residence. The excavation research revealed two rooms with magnificent murals in the northern section of the residence.

e. A Roman villa and a Roman building formed an important complex of those times. The Roman villa is situated north-west of the early Christian basilicas and dates to the 2nd or 3rd century AD. Remarkable mosaics depicting the abduction of Europa, Poseidon with Amymone and the abduction of Hylas by nymphs decorated its floors. The mosaics are exhibited in the Amphipolis Archaeological Museum. The Roman building is to the north-east of the Roman villa and it is most probably a public building as indicated by its dimensions and its structural technique.

f. Since the early Christian period and until the post-Byzantine times, four early Christian basilicas stand out (A', B', C', D'), a circumcentre, encircled temple, the hexagon (E') and the tower of Marmari from the 14th century AD.

ARCHAEOLOGICAL MUSEUM OF AMPHIPOLIS

The Archaeological Museum of Amphipolis has a distinct local character and exhibits the large archaeological wealth of the ancient city of Amphipolis and the surrounding areas. On the ground floor of the exhibition hall, there is a variety of sections with exhibits representing the prehistoric, classical, Hellenistic, Roman, early Christian and Byzantine periods gathered from settlements, necropolises and temples in Amphipolis and the surrounding areas. The largest part of the excavation works in the ancient city were implemented from 1956 to 1984 by the archaeologist Dimitris Lazarides who also was the Museum's founder. The construction of the said museum lasted from 1984 to 1995.

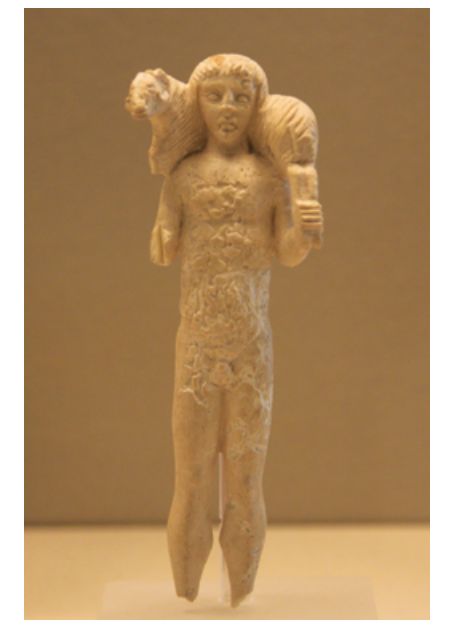
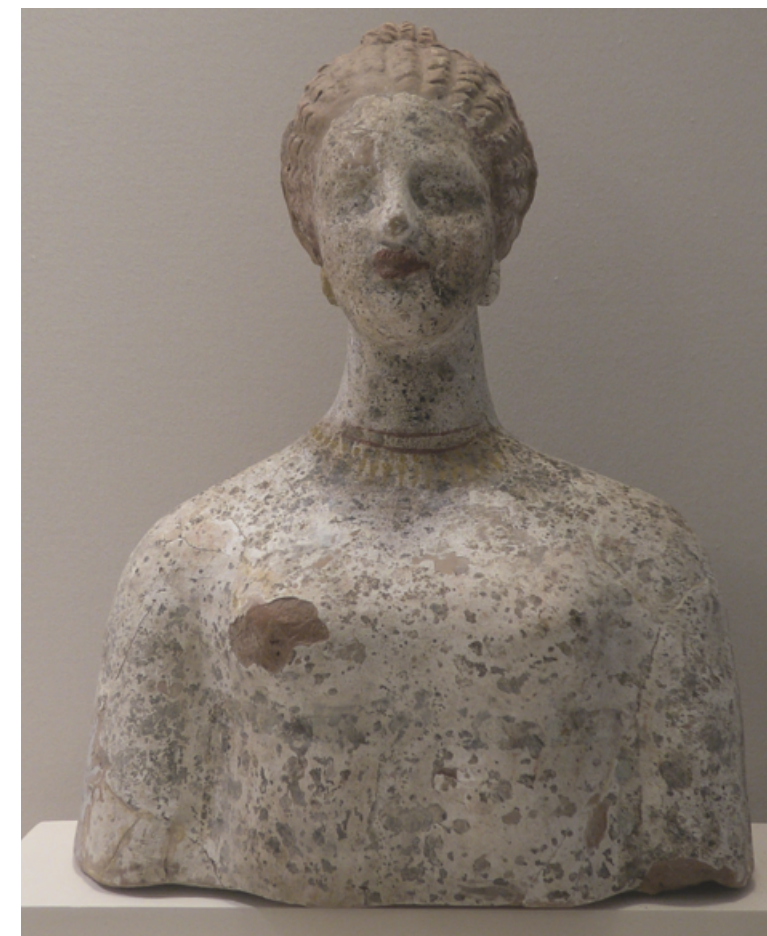
During our tour in the Museum and standing on the prehistoric spots of the area, we can see the settlement of the Hill 133 as well as the Kasta Hill. Vessels, tools, weapons and other findings representing the lifestyle of the prehistoric people in the wider area are also exhibited.

Since the historic period, after the establishment of Greek cities in Strymon's estuaries during the 7th century B.C. and the establishment of Amphipolis in 437 B.C. as well as its consequent integration to the kingdom of Macedonia by Philipp B' in 357 B.C., the area constitutes an important trading and cultural centre. The affluent series of coins and the royal mint operating in the region, together with the local workshops producing pottery, figurines, jewels, miniature and sculpture arts reflect the large economic and trading activity of Amphipolis and the surrounding areas.

The exhibition section dedicated to this period includes findings from the city of Amphipolis and its public buildings, among which the Gymnasium stands out, as well as the education and training grounds for young people. The famous "Ephebarctic law" exhibited here provides information about the training rules of young people. At the same time, an abundance of vessels, figurines and miniature works of art from various spots in the city indicate the daily, public and private life of the citizens, as well as their religious beliefs.

The necropolises within the walls of the ancient city demonstrate both the economic wealth of its citizens and the social inequality among them as monumental Macedonian tombs coexist with carved and box-shaped graves with a large variety of grave goods.

In the Roman period section of the exhibition we may find mosaic floors found in excavations of Roman buildings as well as vessels and sculptures enriching the image of the said excavation findings. The exquisite mosaics that make a difference are the abduction of Europa by Zeus, the abduction of Hylas by nymphs and Poseidon with Amymone. The city's peak during these times is also confirmed by the construction of a station in Egnatia Road.

Intricate mosaics and architectural parts from basilicas, together with pottery workshop samples, temple mural sections from Marmarion

and the travellers' station dated from 9th century A.D. in the estuaries of Strymon, are exhibited in the museum and represent the early Christian and Byzantine periods.

In the small foyer of the Museum, one may find printed literature with interesting information about the exhibition and the modern history of the region through a journal of the excavation research there.

ARCHAEOLOGICAL SITE OF AMPHIPOLIS

ARCHAEOLOGICAL TOUR

North Wall

Double gate A' –
Thesmophorium

On the north-east of the Archaeological Site of Amphipolis, behind the rail station buildings where the Amphipolis Festival is held, part of the north wall spans across Strymon river about 200 m from it, between two steep hills, where a triangular smooth valley forms.

In this part of the north wall (167 m in length) with an extant height of up to 7.25 m, there is a unique sewage channel for rainwater, 8.05 m in length, consisting of seven drains and six triangular cross section support columns, to protect ancient Amphipolis from the stream's surging water that crossed the hills. The openings of the columns did not allow enemies to breach the city while a triangular door was situated in the guarding post next to the majestic 13-step stair that exists up to this day. In this part, there was the double gate A' of the classical and Hellenistic period.

The most modern one from the Hellenistic period is located to the west, 2 m higher than the stone facing level of the wall. This gate was opened when the alluvions and deposits of debris obstructed the older gate from the classical period, situated to its right at the initial level of the wall. Obviously, it is one of the most important gates for the "Thracian gates", according to the historian Thucydides, where there is an outer and inner yard measuring 9.40 x 3.80 m.

Moving to the west, we meet a second, 4.07 wide piping complex preserved in good condition. The wall with its excellent, preserved isodomic system that reaches a height of 6.25 m, ends on the vertical face of the western

hill which is so steep that it was not necessary to continue the wall beyond that point.

The "thesmophorium" is located in front of the north wall at a distance of 1.20 m, west of the first piping system. A small rectangular and older building, measuring 7.85 x 5.95 m, was discovered and it is parallel to the wall lower than the stone facing level.

From the site findings it is obvious that it is a small shrine dedicated to a female deity, a "thesmophorium", dating from the 5th century B.C. If the said shrine can be safely dated before 437 B.C. through study of the findings, then we have one more proof that the area of Amphipolis had been inhabited before 437 B.C., which is the year of establishment by the Athenians.

ARCHAEOLOGICAL TOUR

North Wall Gate B – Gate C – Ancient Wooden Bridge

North Wall – Gate B

Continuing our tour on the north wall to its western side with gates B and C, we reach the ancient wooden bridge.

About 70 m to the west of gate B', we come across a circular tower encompassed in a second square tower, probably due to repairs to the wall during the Hellenistic period, where it replaced an older circular one. Between gate B' and the circular tower, there is a sewage piping complex for rainwater which, as in the northern part of the wall, created raging torrents during rainy seasons. The whole body of the wall, as well as the part beyond the circular tower is have their foundations in a sandy surface of the banks of Strymon.

The only plausible reason for that section being built there was to integrate the ancient bridge to the existing fortifications. That bridge was not there during the occupation of Amphipolis in 424 B.C. according to Vrasidas. According to the recitations of the historian Thucydides, who was proved true according to the excavation research, there was only a small guard post in that spot.

The part of the wall integrated between the circular tower and the bridge gate has numerous holes from sewage pipes in a rectangular plan view. Thirteen drains have been preserved, but there are indications of lead pins for obelisks support, that allow for the hypothesis that the sewage complex expanded even more.

North Wall – Gate C

We now reach the bridge gate, approximately 61.50 m to the west of the circular tower. It is the largest and most heavily fortified gate of the city (Gate C'), measuring 13.40 x 9 m in dimensions and about 2 m in thickness. The constructor of the bridge gate paid particular attention to ensure the safety against river floods, reinforcing it internally and externally with many palings, that were sometimes placed between the wall's stone plinths and their tips delve even further up to the euthynteria level. A Π-shaped wall was built on the euthynteria level as additional protection. The ancient bridge lead to this important gate, as Thucydides mentions during the battle between Athenians and Spartans (Kleon and Vrasidas), in 422 B.C.

Ancient Wooden Bridge

The ancient wooden bridge of Amphipolis is a considerable technological marvel of antiquity, that played an important role in the economic and commercial development of the ancient city, as it connected the Strymon river with the city. Amphipolis was a city of strategic importance due to the timber that was ideal for shipbuilding as well as the Pangeon gold mines.

In this bridge we discover for the first time the way palings were constructed, structured and laid out during the classical period. The first reference of the wooden bridge of Amphipolis was by the historian Thucydides, who mentions that the bridge was a vantage point for the outcome of the Peloponnesian war. In specific, he notes that in 422 B.C., the Spartan general Vrasidas, after his battle against Kleon, emerged victorious and took over the bridge which connected the city of Amphipolis with its port. In addition, we have another testimony for the bridge's existence by Arrian in "Alexander's Anabasis 11.1", where we learn that Alexander the Great crossed Strymon during his campaign in Asia.

During the Roman period there is info about the bridge's existence. In the inscription "IMP. CAESEAR DIVIF. AYG. LTARIO RVFRP C PR LEG. X. FRET PONTEM. FECIT", according to the interpretation of T. Sarikakis we learn that in the years of the emperor Augustus, Tarius Rufus, governor of Macedonia, built the bridge in 17 B.C. On the contrary, Mr. A. Keramopoulos claims that the inscription dates back to the years of the emperor Tiberius and the bridge was built by Tarius Rufus, while Mr. Kanatsoulis believes that the bridge was built by a provincial governor during his supreme generalship in the years of Augustus. There is also a mention about the construction of the bridge in the oeuvre "Travels in northern Greece" by the English general and archaeologist W. Leake. Leake states that he

crossed the bridge itself on November 9th, 1835 in order to travel to the city of Serres. We also have reports about the bridge by Euripides, Charon and Herodotus.

The excavation research began in 1977 by the archaeologist D. Lazarides and ended in 1978. The ancient wooden bridge of Amphipolis stretched across 275 m and it is connected to the north with gate C' along the river's direction. The bridge is supported on poles of circular or square cross-section, made of oak wood, in the ground. Only 101 poles have been preserved, belonging to various different phases. 77 poles are located outside of gate C' while 24 are from the inside. The poles of the deepest part in the riverbank ground are dated back to the classical period, while those found at a higher level belong to the Roman or Byzantine period. There is a plethora of findings confirming the bridge's dating, that belongs to the classical period, around the end of 5th century B.C.

The structure and layout of the wooden bridge's poles during the classical period are made known for the first time. Unfortunately, the poles reach up to the point of the modern riverbank of Strymon, as beyond that point they have been all destroyed, together with the poles of the opposite side of the river, due to the draining works of the Cercinitis lake and the arrangement of the new river bed of Strymon by ULEN company, from 1929 to 1932.

HELLENISTIC RESIDENCE

In 1982, the archaeologist D. Lazarides uncovered a 2nd century B.C. Hellenistic residence in Amphipolis, south-west of the early Christian basilicas and west of the ancient gymnasium. It follows the Hellenistic residences' form, with a central columned atrium and chambers all around.

A path, south-east of the Hellenistic residence leads us to the ancient gymnasium.

Two chambers were found on the northern section of the residence and the columned atrium to its south. The atrium floor is paved with a simple mosaic, divided in 0.60 m wide zones, by small, black chalkstone fragments and some scattered fragments of green and black stone.

On the northern part of the colonnade, three column foundations have been found, consisting of a central limestone core. Its eastern section is supported by a strong retaining wall with a north-west axis.

The first chamber measures 5.20 x 4.57 m, the walls bear a vividly coloured (red, green, yellow, brown, black) mortar. There is a mural consisting of rectangular, 1.40 m high panels, separated by Ionic order columns depicted via shading. Engraved circular outlines highlight the volutes on the capitals which were ornamented by additional glued jewels made of marble mortar.

There are two red colour zones on the panels and a third zone between them, divided in small alternating rectangles, that were not decorated or bore a linear decoration of eight-shaped jewels, curved lines and marble venation imitation.

On the north wall of the chamber, that is best preserved, murals can be found up to 2.60 m high. Three rectangular panels can be seen, among which, the middle one is ornamented by an encircled diamond shape. About 3.60 m from the north-west corner of the chamber, there is an entrance on the west side, part of the marble threshold that was found in the interior. To the south-east corner, a marble well entrance has been found on the floor. The engraved architectural elements, the vivid colours and the decorative panels are reminiscent of the first Pompeian painting rhythm.

In 1983, a second chamber was discovered to the east of the first one, adjacent to it,

measuring 7.20 x 5.18 m, where the best-preserved north wall can be seen up to 3.65 m high. The walls bear white mortars mimicking a pseudo-isodomic masonry.

The preserved height of the north wall mortars is 2.12 m. Four domes can be found, separated by three embossed lines, red colour for the outer lines and black colour for the middle one. The two adjacent rooms communicated via an opening that was found on the south edge of the intermediate wall.

ROMAN VILLA

On the south-west side of the acropolis and approximately 200 m from the A basilica, a Roman villa was discovered, dating back to the 2nd or 3rd century A.D. According to the excavator E. Stikas, there is a 2.60 x 9.34 m rectangular area in the centre of the building, ending in a semi-circular alcove to the south. This rectangular area has a mosaic floor with geometrical shapes, in the middle of which, in a 0.82 x 0.71 division, we can see the depiction of the Europa abduction by Zeus, a particularly prevalent topic in ancient Greek art.

A similar depiction was found in Sparta and Kos. To the eastern side of the alcove, there is another 2.70 x 8.10 m rectangular area, with a mosaic floor with geometrical shapes

in three divisions. On the west side of the area, where the abduction of Europa is found, there is a 5.28 x 5.45 m room with two doors, one on the east wall and one on the south. A third 3.22 x 5.35 m rectangular area is found, decorated by beautiful mosaics in three successive lines. In the middle of the mosaic, two square 1.06 x 1.14 m divisions stand out, bearing depictions from the Greek mythology. Poseidon with the trident and Amymone on the first and the abduction of Ylas by the Nymphs on the second.

ROMAN BUILDING

On the north-east of the Roman villa and at close proximity a remarkable building complex of the Roman period has been discovered. The building's dimensions and construction, as well as the statues found inside, indicate that it was an important public building which may be related to the neighbouring Roman villa. It is most probably a later gymnasium of Amphipolis which succeeded the Hellenistic period gymnasium when the latter was destroyed during the 1st century B.C. Nonetheless, the relation of this building with another public building of the city is not ruled out. Roman villas keep the morphology of the common residence type of the Hellenistic period.

Their shape and size depend on both the geographical landscape and the wealth of the owner. Each residence is characterised by the layout of the interior, which means that around a central area, the colonnaded courtyard (atrium), smaller areas are laid out, usually bedrooms, the home or hearth and other auxiliary spaces such as the kitchen, bath and toilet. The hearth was the banquet hall and had beds in its circumference. The home or hearth which is the residence's main room, is situated opposite to its entrance, with its facade and openings

oriented to the south in order to protect the residence from the north wind. It is decorated with a mosaic on the floor, as well as with murals. We also observe murals in conjunction with plastic decorations in other rooms of the residence. These rooms receive air and light exclusively from the central courtyard and they lack any windows on their external side. This makes them quiet places for their owners' may rest and seclusion from the bustling city life. It is worth mentioning the existence of a concierge, sometimes to the right of the main entrance, for control of incoming visitors. The wealthiest residences included private cisterns; however, all residences were equipped with a usually large, underground, square reservoir under the courtyard to collect rainwater.

THE TOMB OF GENERAL VRASIDAS

It was discovered during the excavation works on the plot where the Archaeological Museum would be built in 1976. It is a box-shaped tomb, made of limestone plinths, quarried out in a natural semi-rock formation. It was found unlooted and sealed. It contained a burial- cremation in an ossuary, where a golden wreath with olive leaves was found. The tomb's position from the inner side of the walls leads to the opinion that it is the tomb of a particularly important person that was buried with honours within the wall compound. According to the historian Thucydides (Thuc. IV.104, 106, 108 and V, 6, 10, 11), general Vrasidas was a competent general of Sparta who was buried in 422 B.C. with honours within the walls and in front of the city's agora, after the lethal battle between Kleon and Vrasidas (Athenian and Spartan generals respectively) which took place that year before the city's walls. Vrasidas was worshipped in Amphipolis as a hero and real founder, the worshipping of which was established with annual games and sacrifices.

Vrasidas, who had been an officer of ancient Sparta during the Peloponnesian War, was distinguished for his strategic skills. In 424 B.C, while marching from Chalkidiki to Amphipolis, he conquered the city with ease thanks to the support of the

Argilians who had settled there. During that period, the political organisation of the state becomes oligarchic. two years later, in 422 B.C., the campaign of the Athenian demagogue Kleon with considerable forces could not take the city from Spartan influence. However, in the battle before the city's walls, the details of which are known thanks to the recitation of the historian Thucydides, the two leaders of the opposite forces, Vrasidas and Kleon, were killed, together with six hundred Athenians and only seven of their enemies. The general Vrasidas was buried with great honours before the city's agora, where the citizens of Amphipolis built his monument after demolishing the buildings of Agnon (Athenian general who established the city in 437 B.C., and according to Thucydides [IV, 102], he named it "Amphipolis). At the same time, a cenotaph was built in Sparta, next to the tombs of Pausanias and Leonidas.

The tomb may be visited in the underground floor of the Archaeological Museum of Amphipolis, next to the ancient wall. The silver ossuary with the golden wreath is one of the most important exhibits of the said museum.

ANCIENT GYMNASIUM OF AMPHIPOLIS

ARENA XYSTUS PARADROMIS RESERVOIRS

The excavation research in 1982 by the archaeologist D. Lazarides led to the discovery of the first large public building, that inscriptions allowed its relation to the "arena" of the ancient gymnasium and it was continued in 1984 after the expropriation of the olive grove which covered it. It is located on the south-east sector of the city between the acropolis wall grounds and the outer grounds of the long wall, on an area that is probably identified as the spot of the "suburb" of Amphipolis, according to Diodorus Siculus XII, 68, 3', where the "outer" citizens of Amphipolis lived as Thucydides mentions. The area overlooks the entire east section of the city up to Strymon's estuary – next to a stream where water ran during the ancient times (Koundouros's rapid), constituting an important element for the building's operation.

It is worth noting that so far it is the only gymnasium compound in Northern Greece. We find similar compounds in Delphi, Nemea, Olympia, Eretria, Priini, Epidaurus, Dilos, Militos, Pergamos, Assos from the 4th to the 2nd century B.C.

The gymnasium arena's main entrance was located on the east side and it consisted of monumental stairs, 8.70 wide, 12 steps of it are still on their spots. Behind it a wall has been discovered, that is built with carefully implemented isodomic masonry. The stairs led to the building's interior measuring 46.80 x 36.10 m. A large bath hall, 12 x 7 m, was discovered in the north-west corner, equipped with marble bathtubs, that are supplied with water via a pipeline preserved on the north wall and faucets.

A second, smaller bath hall was discovered in the north-west corner of the building equipped with the same operation and water supply system. There are two more chambers between the two bath halls. Four chambers measuring the same dimensions with those on the north side, are located on the south section of the building respectively.

A passageway was discovered on the west side with a series of five columns that led to the inner open area dedicated to training and sports. In the middle of the north side of the passageway, there is a floor made of clay tablets forming a semi-circular shape, probably used for wrestling. This west passageway was one of the most important and populated areas of the gymnasium and it was used as a place of construction of Hermaic pillars, judging from the bases found here.

North of the west passageway, there is a small chamber measuring 4.83 x 3.05 m. In front of the west side wall a statue pedestal with inscriptions was found, placed by young people as a tribute to their protector and chief of the Gymnasium, Apellas of Diogenis. There is an embossed olive wreath, tied with a tape below the inscription that dates back to the early imperial period.

The gymnasium building must have been established during the Hellenistic period, or even during the classical period, as indicated by the carefully implemented isodomic masonry, the vessels from the Hellenistic and classical period, the coins, many of which belong to the era of Philipp B' and Alexander the Great, as well as according to the inscriptions found in the site.

Upon expansions and additions, it operated until the early imperial period, when it must have been destroyed from a large fire, as indicated by the excavation. During the second phase of the building's operation in the early imperial period, the east entrance must have been discontinued, as a built-in pipe passes above the monumental stairs. A new entrance is established on the north side of the arena during that time, consisting of a special entrance with two Ionian rhythm columns and stairs to descend inside the building. This Roman entrance leads to a 7.20 x 7.05 chamber interconnected via an entrance with the north passageway of the gymnasium. In front of the entrance, a tall column, 2.65 m high, was found fallen from its base which bore a most important text in 139 verses. It is the "Ephabarchic law" of the ephabarch Adaeus Evimerus, in which it is probable that older laws concerning young people, provisions and royal decree were encoded. It is dated back to the last quarter of the 1st century B.C.

North of the "arena", a passageway section was discovered, the "xystus" or roofed road, 80 m long, which was used for the training of athletes during bad weather. The "paradromis" has been also discovered. It is a road that is parallel to the xystus, open, which was used for the training of athletes when the weather was good. North-west of the arena, a reservoir system has been discovered which was used to serve the athletes and supply water to the arena, as indicated by the lead and clay pipes directed from the reservoirs to it.

The ancient Gymnasium achieved a particularly important influence in the later development of the ancient baths, constituting the foundation for the construction of Roman baths. The older public bath facilities in Greece are associated with sports and they were obviously made to cover the needs of the athletes.

THE KASTA TUMULUS AND THE LION OF AMPHIPOLIS

THE MONUMENTAL MACEDONIAN BURIAL COMPLEX

Already since the Iron Age and the archaic period, there was a large necropolis situated in a low hill in the Amphipolis Kasta Tumulus, where the excavation research of D. Lazarides took place during the years 1964–1984, without pinpointing the complex Macedonian tumulus with the marble surrounding wall (peribolos). This necropolis acted as a core that was supplemented by backfilling from the sandy soil in the areas, forming the Kasta Tumulus, of a height of 33 m., thus creating the geometric character of its construction during the last quarter of the 4th century B.C.

The recent excavation research that began in 2011 and ended in 2014, implemented by the Ephorate of Antiquities of Serres and led by the archaeologist Katerina Peristeri, revealed a one-of-a-kind monumental burial complex. It dates back to the last quarter of the 4th century B.C. and it consists of a) a marble surrounding wall measuring 158.40m in diameter and 497m in circumference and 3 m in height, b) the Lion monument of Amphipolis, and c) a complex Macedonian tomb.

During the period that the burial complex is dated, after the death of Alexander the Great and until the end of the 4th century B.C., significant historical events take place in the area of Amphipolis. Notable generals of Alexander the Great such as Nearchus, Hephaestion and Laomedon are related to this area. It is here that Cassander exiles and kills the lawful wife of Alexander the Great and his son Alexander IV in 311 B.C.

The discovery of the important and unique burial surrounding wall, with marble bases, stanchions, finials and the rest of the superstructure made of marble that was brought by Alyki in Thasos, led to a research in 2014 for the entrance of the complex Macedonian tomb.

A large part of the surrounding wall was removed during the Roman period resulting in many marble architectural elements not being in their positions. A larger research in the area of Amphipolis for the discovery of these marble architectural elements led to the area where the Lion of Amphipolis monument is situated. There, many of the architectural elements that were once part of the surrounding wall were found either scattered or integrated in the monument's base. This research connects the important burial surrounding wall of the Kasta tumulus with the Lion of Amphipolis.

The material in the Lion's base had already been secondly used as a dam since the Roman period and it was found by the Greek Army in 1912 during the draining of the river Strymon for the construction of a modern bridge in its estuaries.

After 1917, the marble architectural elements were concentrated where the modern bridge is located. It was A. Orlandos together with P. Perdrizet that studied the material during the 30s. In 1936, J. Roger and O. Broneer, who places the Lion monument around the last quarter of the 4th century B.C., continued its study and reinstatement in the spot where it is nowadays, by building a conventional base. At the same time, Ulen company traced new architectural parts during the draining of the initial Kerkin lake and transferred the material 60 km away, at the location of the new Kerkin lake dam, in Lithotopos, where the American archaeologist S. Miller identified it and returned it to its original location in 1971.

He also dated the same period and correctly identified the material, but without being able to identify the monument it originates from, nor knowing that it belonged to a circular construction. During the winter of 2014, when the water level in Kerkin lake dropped, many architectural parts of the surrounding wall were found and transferred to the Amphipolis archaeological museum.

Our research proved that the Lion of Amphipolis that is nowadays situated next to the modern bridge of the river Strymon, is related to the burial mark of the tumulus and it is placed on its top according to the geometry of the monumental burial surrounding wall. The deposition of "sediments" found around the burial mark on top of the Kasta tumulus, indicates the existence of a large marble monument that is no other than the Lion and its base. The tumulus and the Lion are two monuments that are closely related, combining similar architecture characteristics, while their dating places them about the last quarter of the 4th century B.C.

The continuation of the excavation revealed on August 2014 a unique, complex Macedonian tomb inside the surrounding wall, measuring a width of 4.5 m, a total length of 24 m and a height of 6 m up to the dome which covers the whole monument. Four chambers have been discovered in the interior, separated by decorated by partition walls, covered by filling up to the base of the dome for protection of the monument. The first two partition walls bear a protective and sealing walling on their front face and they partially operate as shoring elements of the loose fillings.

In the first chamber, a stairway with 16 steps leads from the surrounding wall level to the first partition wall which bears on its lintel two carved Sphinxes, made of marble from Thasos, which miss their inlay heads and wings. Parts of the marble wings as well as the intact head of the eastern Sphinx have been found inside.

The marble head which measured 0.60 m high and was inlaid to the body of the eastern Sphinx has been found intact in the fourth chamber, next to the marble threshold of the main burial chamber. It is a sculpture of exquisite art, looking towards the entrance of the burial monument, bearing a pole and wavy tresses with red colouring traces falling on the right shoulder, fixed by a thin tape. In the lower part of the neck, the cross section of the base, on the insertion part to the body is preserved intact. By removing the first sealing wall under the base of the Sphinxes, the upper section of the marble door was discovered, mimicking the ionic rhythm architrave. The whole facade is a particularly original architecture of a Macedonian tomb type from the last quarter of the 4th century B.C., with decorations mimicking the broader marble precinct. In front of the sealing wall, there is a cobbled floor with geometrical decorations (rectangles and diamond shapes). The cobbles are white, gray, yellow and red. There are inscribed rosettes with encaustics in the band of the architrave.

The whole facade is a particularly original architecture of a Macedonian tomb type from the last quarter of the 4th century B.C., with decorations mimicking the broader marble surrounding wall. In front of the sealing wall, there is a pebbled floor with geometrical decorations (rectangles and diamond shapes). The pebbles are white, grey, yellow and red. There are inscribed rosettes with encaustics in the band of the architrave.

About 6m from the first partition wall, a second one has been discovered with marble architrave, an eave that is similar to the surrounding wall and embossed rosettes. It is based on two marble Caryatides of exquisite art, inherent to a 2.27 m high pier with traces of red and blue colour, based on 1.40 m high marble pedestals, similar to the total interior Thasos marble coating of the walls found in all chambers, exactly the same with the surrounding wall. The Caryatides bear rich tresses covering their shoulders, wearing sleeved tunics and ear tags while the face of the western Caryatid is intact. A second sealing wall, similar to the first, protected them while in front of them there was a marbled floor in red background in particularly good condition.

Behind the second partition wall, upon removal of soil, about 2 m lower than the dome, a rectangular slab, 4 m long and 1 m wide, was discovered which almost touches the limestone of a third partition wall and the upper part of the marble revetment. On the lower part of the slab there is an inscribed decoration in yellow, red and grey colour where panels with rosettes in their centre are depicted. This is a part of the roof of this chamber. Fallen sections of the frieze were removed from this area with traces of inscribed decorations that were transferred to the archaeological museum of Amphipolis for preservation. The decoration themes found in Macedonian tombs depict the mythology, symposium scenes, hunting etc.

A 4.5 m wide and 3 m long cobbled floor was found behind the Caryatides, expanding up to the threshold of the tomb's marble door. The main depiction is the abduction of Persephone and it is surrounded by an embossed frame of double meanders, squares and a spiral. The floor cobbles are white, grey, yellow and red, a characteristic pattern of the Macedonian four-coloured rhythm of the 4th century B.C. A chariot with two white horses in motion driven by the crowned and bearded Pluto after having abducted Persephone is the main theme. Persephone wears a white tunic, a necklace and a bracelet, while her red tresses wave in motion. Hermes leads them as a 'psychopomb god', wearing a petasos, a mantle and winged sandals while holding a caduceus. The theme stands out for its magnificent art in depicting the details of the characteristics of the faces and horses, as well as for the harmony of its colours. The theme of the pebbled floor is a work of exquisite painting. It is inspired by a 4th century B.C. painting, same age as the burial monument and dates back to the last quarter of the 4th century B.C., just as most pebbled floors

in Macedonia. The floor is damaged in the centre, but most of pebbles have been found in the sandy filling and efforts are made to put them back and restore the floor.

North of the pebbled floor, a threshold with two, 3.17 m high, door panels made of marble from Alyki, Thasos, leads to the fourth chamber, in the main burial chamber. The door panels that were found broken reveal the efforts of graverobbers to reach the filling covered third chamber of the tomb. In the main burial chamber that was considerably disturbed, a large, 0.54 m wide and 2.35 m long, box-shaped grave has been revealed under a damaged limestone floor at a depth of 3 m. the height of the main burial chamber, together with the tomb space reaches 9 m. Scattered bone and glass decorations, as well as copper and iron nails have been found on the wooden bed of the main tomb. No articles have been found, while a part of a dead man's skeleton without the skull is situated in the grave.

The skeleton is particularly disturbed with a thick layer of ash in the feet area. In the same chamber and on the surface of the damaged limestone floor, the skeleton remains of two adults, a man and a woman, have also been found. In addition, skeleton remains of a little child and the skull of an adult woman have been retrieved from the filling layers.

The «universal» Macedonian Burial Complex in Kasta Tumulus, consisting of a monumental burial surrounding wall (peribolos), the Lion monument and the complex Macedonian tomb, has been constructed by using the largest ever amount of marble imported from Thasos, that was used in Macedonia during the last quarter of the 4th century B.C. (325–300 B.C.).

This monument is a unique and original synthesis of various characteristics. It is a monument of a "hero honoured" deceased person, which means a mortal that was worshipped as a hero by the society of that time. The deceased was a high-profile person and it is the only explanation for the particularly expensive construction of this burial complex of unique artistic beauty. Two construction inscriptions from the 4th century B.C. surrounding wall that are project reception contracts, together with the monogram of Hephaestion situated in a decorative inscribed rosette with encaustic painting inside the tomb indicate Hephaestion's name.

The inscriptions are consistent with the historical evidence of Plutarch (Parallel Lives, Alexander, 72.5), according to which, Alexander

the Great wanted to honour the dead general Hephaestion as a hero, by building a glorious and expensive tumulus assisted by the architect Deinocrates (also known as Stasicrates). It is worth noting that Hephaestion who passed away in 324 B.C., one year before Alexander the Great, was cremated with honours in Babylon, and then it is said that his ashes were taken to Macedonia together with the body of Alexander the Great, two years after his death by Perdikkas. The next part of the story can be found in the recitation of the general and historian of the time, Ptolemaeus, who claimed that the body of Alexander the Great was in Egypt.

The last Macedonians of the 2nd century B.C. sealed the complex Macedonian tomb, protecting the sculptures that were impossible to move.

The Kasta Tumulus is already pillaged and destroyed during the Roman period of the 2nd century B.C., followed by the invasion of Thracian tribes during the 1st century B.C. and later, in modern times, during the Balkan and World Wars.

KATERINA PERISTERI

Archaeologist,
 Director of the Amphipolis Kasta Tumulus Excavation,
 Honorary Director of Antiquities,
 Cultural Regional Vice-Governor of Central Macedonia

PERISTERI KATERINA

Born in Kavala. She studied in the School of Art History & Archaeology of the Aristotle University of Thessaloniki. She continued her Postgraduate Studies -DEA- in Paris, France, at the University Paris I – Sorbonne – UFR d’ Art et d’ Archéologie – Préhistoire - Ethnologie – Anthropologie. She attended courses about the methodology of excavations in the École Pratique des Hautes Études. She worked as an associate researcher (Chercheur associée) at the CNRS Institute of Research in Paris (Paris I Sorbonne and Paris Meudon) and at the Prehistoric Times of the East Institute of Research in Jalès, Ardèche, Southern France. Since 1980, she worked as a permanent archaeologist in the Ministry of Culture. She began in the 19th Ephorate of Antiquities & Classic Antiquities of Thrace (excavations in Ancient Avdira, Maronia and the archaeological site of Mesimvria – Zoni). In 1983, she continued in the 18th Ephorate of Prehistoric & Classic Antiquities of Eastern Macedonia (excavations in the Prefecture of Kavala: Dikili Tash Prehistoric Settlement and site preservations, head archaeologist in collaboration with the French Archaeological School in “Fari” for an ancient pottery workshop as well as in the Archaeological Map of the isle of Thasos, excavations in the Prefecture of Drama: Dionysus Shrine in Kali Vrysi, Prehistoric Settlement of Arkadiko in collaboration with the University of Thessaloniki, Roman Times Burial Tombs in Potamon region, Prefecture of Serres: restoration excavations in Amphipolis. Responsible of organization and exhibition program of the new Museum of Drama (that was introduced in 2000).

In the 28th Ephorate of Prehistoric & Classic Antiquities of Serres, Central Macedonia, she was appointed Director since the Ephorate’s establishment in early 2004 until 2015 (excavations in “Ancient Vergi”, in “Mavros Vrachos” of Sidirokastro where the Shrine of the Nymphs, Apollo and Pan of the Roman Times, as well as in Amphipolis in tombs of the Hellenistic and Roman Times, within the framework of the main road connecting Serres and Amphipolis, 2010-2012, in the ancient settlement, in the ancient necropolis of Kasta area, and from 2011 to 2014 excavation research in the Monumental Burial Complex of Kasta Tumulus). She served as a Special Counsellor of the Regional Governor of Central Macedonia for Cultural and Archaeological issues during the period 2017-2019, and later on she was appointed Cultural Regional Vice-Governor of Central Macedonia on September 2019.

She participated in local and international Conferences (Europe, Canada, Balkans). In the European Parliament (Brussels, 2016) she presented the Excavation Works of the Kasta Tumulus, 2010-2015. She co-organized the “Alexander the Great – Ancient Macedonia” in the Louvre (2011). She gave lectures in universities in Greece and abroad (Montreal III Canada, Cyprus, Paris and Lille France, Geneva and Lausanne Switzerland, Sofia, Sozopol and Blagoevgrad Bulgaria, Italy) as well in Cultural Institutes in Greece (Athens, Thessaloniki, Chalkida, Drama, Kavala, Serres, Rhodes etc.) and abroad (London, Blagoevgrad, Ancient Paestum, Louvre Museum, École Pratique des Hautes Études, Paris etc.).

She has a rich bibliography (indicatively): Ancient Macedonia (Prefecture of Serres – Amphipolis – Kasta Tumulus), Melissa Publishing, 2017, Ancient Theatres of Macedonia (Amphipolis), Diazoma Publications, 2011.

She has received numerous honorary distinctions and awards in Greece and abroad (indicatively):

- «Macedonian Award 2014» by the Institute of Macedonia Award (Drama, 2014).
- international award for archaeological discovery and best excavation in the Mediterranean area Khaledal-Asaad by UNESCO (ancient Paestum 2015).

PUBLICATION CONTRIBUTORS:

Financed by:

INTERREG V-A COOPERATION PROGRAMME «GREECE-BULGARIA 2014-2020»

Implemented and published by:

REGION OF CENTRAL MACEDONIA, DIRECTORATE OF INNOVATION & ENTREPRENEURSHIP

Project Contractor:

EUROCONSULTANTS S.A.

Author – Publication Editing:

Katerina Peristeri

Graphic Design Company:

ORANGE A.E.

Printing Company:

THESSPRINT

Translations Company:

ALPHA ERMIS

Region of Central Macedonia,
Thessaloniki, 2019
ISBN: 978-618-84070-4-6

Project Title:

"Integrating Bulgaria-Greece cross-border significance historical and archaeological assets into one sustainable thematic tourist destination"

Project Acronym:

BORDERLESS CULTURE

The general goal of the BORDERLESS CULTURE project is to highlight and restore cultural and archaeological resources of the cross-border area of Greece-Bulgaria, in order to plan and develop a single viable tourist destination. All project activities aim to develop an approach that will contribute to the cultural management in the cross-border area of Greece-Bulgaria and specifically in the regions of Amphipolis and Blagoevgrad.

This is achieved through small-scale constructions and marking of paths created which connect the archaeological sites of Amphipolis, as well as through development of a new approach in managing and incorporating cultural heritages, that will indicate a series of actions and good practices (workshops & meetings, training seminars, open events, social networking), implemented in the cross-border region. The project partners organize training seminars in order to provide proper knowledge and abilities for all those engaged in the tourism sector and generally for all those that are willing to participate in order to promote this new single tourist destination, aiming for a viable tourist development in the cross-border area of Greece-Bulgaria.

Ultimately, the project will result in an increasing international projection of the cross-border thematic destination and better flow of tourists.

In total, the BORDERLESS CULTURE project maintains the balance required between environmental, architectural, financial and sociocultural aspects of tourist development in the cross-border region, in order to ensure long-term benefits for residents and visitors of these sites both in Greece and Bulgaria.

The Partners of the BORDERLESS CULTURE:

- Hellenic Ministry of Culture and Sports, Directorate of Prehistoric and Classic Antiquities – GREECE
- Ministry of Interior (Sector Macedonia and Thrace) – GREECE
- Municipality of Amphipolis – GREECE
- Faculty of Arts, South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad BULGARIA
- Municipality of Blagoevgrad – BULGARIA
- Region of Central Macedonia – GREECE
- Life Long Learning Level 2 Center of Region of Central Macedonia, Regional Unit of Serres – GREECE.

For additional information about the BORDERLESS CULTURE project, visit:

<https://borderlessculture.eu>

The BORDERLESS CULTURE project for the Region of Central Macedonia

The project aims to preserve and promote cultural heritage, through the restoration of archaeological and cultural sites-monuments, and to showcase and highlight the viable tourist utilization of a region with cultural heritage of international significance, that is part of the geographical limits of the Region of Central Macedonia, such as the Amphipolis area, with its world-renowned and famous archaeological findings.

The Region of Central Macedonia actively participates in the project which can set the foundation on which modern tourist services will be provided, as well as high level and quality promotion and utilization actions may be implemented, not just for the Kasta Tumulus but for the broader area of Amphipolis. It will be also possible for the local, regional and cross-border entrepreneurship to be developed and for the available funding sources to be planned, in order to implement integrated projects and activities for the cultural and tourist promotion of the Region of Central Macedonia, with the area of Amphipolis as its highlight.

The book "Discover the History of Amphipolis" is an intellectual property of the Region of Central Macedonia and is governed by national and international provisions on Intellectual Property. Therefore, any violation or use without the permission of the Region of Central Macedonia who owns the copyright, is considered illegal and the Court of Thessaloniki has jurisdiction.

License

It is forbidden to use, copy, reproduce, republish, upload, forward, transmit, distribute, or modify in any way part or all the content, without written permission of the Region of Central Macedonia.

This Publication has been implemented within the framework of the BORDERLESS CULTURE project. The views expressed in this Publication do not necessarily reflect the views of the European Union, the participating countries and the Managing Authority

BORDERLESS CULTURE

www.borderlessculture.eu

REGION OF
CENTRAL
MACEDONIA

The **BORDERLESS CULTURE** project is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and by National Funds of the countries participating in INTERREG V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" Cooperation Programme

Contact point for the *BORDERLESS CULTURE* project:

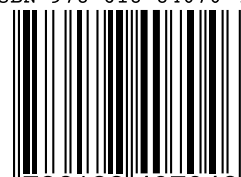
Region of Central Macedonia, Directorate of Innovation & Entrepreneurship
198, Vas. Olgas Str., Thessaloniki, Greece
Tel. 2313 319790, E-mail: d.innovation@pkm.gov.gr

Το έργο **BORDERLESS CULTURE** συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης (ΕΠΤΑ) και από Εθνικούς Πόρους των χωρών που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα Συνεργασίας INTERREG V-A «Ελλάδα-Βουλγαρία 2014-2020»

Στοιχεία επικοινωνίας για το έργο *BORDERLESS CULTURE*:

Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, Αυτοτελής Διεύθυνση Υποστήριξης Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας
Βασ. Όλγας 198, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα
Τηλ. 2313 319790, E-mail: d.innovation@pkm.gov.gr

ISBN 978-618-84070-4-6

9 786188 407046 >